

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «**THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC
COOPERATION**»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF
CARDINAL STEFAN VYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

**Варшава, Республіка Польща
2019**

Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 02.12 – 13.12.2019) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. – Варшава, 2019. – 148 с.

Головний редактор:
ГЛАВЧЕВА Ю. М., НТУ «ХПІ», Україна

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ПРЯДКО В. В., Академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор, Університет Короля Данила, Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

РУДАК Т. В., Доктор права Віденського Університету, Австрія

ГРЕБЕНЮК Н. В., Кандидат економічних наук, Університет Короля Данила, Україна

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ	7
Акініна Н. Л.	
АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	8
Андрощук І. М.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	23
Бойчук-Товста О. Г.	
ПОНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В МЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	27
Вербовська Р. І., Дівнич Т. Я.	
АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ. ВИДИ ПЛАГІАТУ	30
Верхола М. І.	
АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ	33
Гук І. Б.	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	37
Давидчук А. О.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ШКОЛІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ	41
Дейнега І. О.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЯКІСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	44
Денисюк О. Ю.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ	47

Задирака Д. А.	
РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАПОБІГАННІ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ	51
Іванова О. А.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	53
Іванців О. Р.,	
Поливкан М. І.,	
Попович Ю. І.	
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У МЕДИЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	58
Кудлаєнко С. В.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАСАДА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ	61
Кузьмак О. М.,	
Кузьмак О. І.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	64
Майстер Л. А.	
ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	68
Медцовська М. О.	
ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ, ЙОГО ВИДИ	87
Нагурна Я. В.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УКРАЇНІ І СВІТІ.....	90
Neroda Tetyana	
STUDENT SCIENTIFIC CREATIVITY AS BASIS OF INCIPIENCE THE INFORMATION CULTURE.....	94
Одрехівський Р. В.	
СУЧАСНИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....	98

Осьмак В. Є.,

Грушевська Т. М.,

Соловйова Л. М.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ І НАУКОВЦІВ ДЛЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	102
--	------------

Ranovyk Ulyana

WORLD EXPERIENCE OF ACADEMIC INTEGRITY REALIZATION IN THE EDUCATIONAL – SCIENTIFIC SPACE	106
---	------------

Поляк К. Ю.

ПЛАГІАТ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	110
--	------------

Поморова Н. А.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ	113
--	------------

Процик О. П.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	116
--	------------

Сулима М. І.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	119
---	------------

Тарасевич Т. Ю.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ.....	121
--	------------

Туркіна В. А.

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ У СВІТЛІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	127
---	------------

Філіппович В. Ю.

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	131
--	------------

Червоний В. М.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У РОБОТАХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ	135
---	------------

Черненко Я. М.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ 138

Чернова Т. Ю.

**АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 142**

Шкрібнюк Р. Ю.

**КОНТРОВЕРСІЙНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У
СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ СВІТІ 145**

**ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-
СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В
НАЯВНІЙ ФОРМІ 148**

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща – Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

*Акініна Н. Л.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки і психології вищої школи
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Постановка проблеми. Проблема автономії вищих навчальних закладів є не тільки проблемою економічною чи юридичною, вона охоплює всі сфери життєдіяльності і закладу освіти, і його працівників. Ця проблема багатоаспектна – і філософська, і соціологічна, і аксіологічна, і педагогічна, і культурологічна... Для її розв’язання потрібно чітко розуміти мету, завдання, і кінцевий результат таких реформаций. А зважаючи на всі чинники, які відбуваються в суспільстві, можемо стверджувати, що процес автономізації – процес довготривалий, і в кінцевому рахунку, неоднозначний. Тому, що для його розв’язання потрібно буде задіяти багато ресурсів і матеріальних, і духовних. І у зв’язку з цим, потрібно розуміти і те, що заклад вищої освіти – це перш за все люди – викладачі і студенти, які кожного дня взаємодіють між собою в межах навчального процесу. І налагодження професійних стосунків без академічних свобод і автономії закладу вищої освіти неможливо. Тому особливо важливим є з’ясування структурно-логічних, психологічних, педагогічних і культурологічних чинників у процесі педагогічної взаємодії об’єктів і суб’єктів освітнього процесу.

Отже, під університетською автономією розуміється «форма встановлення та повсякчасного досягнення академічних свобод, що визначається як необхідна ступінь незалежності університету: у правоздатності вирішувати завдання розвитку особистості, суспільства; від зовнішнього втручання (від держави та інших суспільних сил) приймати рішення стосовно внутрішньої організації та управління, розподілу фінансових ресурсів та генерування доходів, адміністрування і встановлення власної лінії поведінки (місії) у сфері освіти, науково-дослідної

роботи, викладання й інших пов'язаних із цим видах діяльності» [15] А Законом «Про вищу освіту» поняття автономії визначається як «...самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої» [10]. Отже виходячи з визначень автономії, встановлюємо, що поняття «академічні свободи» є вирішальною складовою автономії.

Аналіз літератури з проблеми дослідження свідчить, що науковці приділяють увагу проблемам особистості викладача вищої школи та його педагогічній діяльності (С.Батракова, В.Євстратов, М.Євтух та ін.); досліджуються різні аспекти його діяльності: шляхи адаптації, формування професійно-педагогічної культури та майстерності (А.Алексюк, І.Бех, Є.Барбіна, М.Євтух та ін), питання мотивації та оцінки діяльності педагогів (В.Андрущенко, В.Антропов, В.Жуков та ін), особливості взаємовідносин викладача і студентів (А.Бойко, Д.Грасмане, О.Дубасенюк та ін.); удосконалення його професійної компетентності (Н.Дем'яненко, Л.Карпова, В.Лозова, А.Маркова, Є.Павлютенков).

Поняття академічних свобод розглядаються у працях Д. Герцюк «Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан» [6] розглянуто історичні аспекти розвитку уявлень про академічні свободи. У праці Ю. Верланова й А. Казарезова «Академічні свободи та автономія університетів: новий формат економічних відносин з державою» [3] досліджуються проблеми співвідношення університетської незалежності й потреб у державному фінансуванні. У творах Ю. Юринець «Принципи академічних свобод як запорука демократичності вищої освіти: міжнародно-правовий аспект» [17] і «Академічні свободи як культурні права» [18] тезово досліджуються принципи академічних свобод.

На жаль, обговорення проблем вищої освіти, що розгортаються в даний час, практично не вирішує їх у контексті індивідуальності викладача його академічної свободи та академічної культури і доброчесності, ті інновації, які вводяться, слабо

пов'язані з реальною програмою саморозвитку педагога та успішністю його професійної діяльності.

В такому випадку актуальним постає питання академічної свободи, академічної культури і доброчесності у професорсько-викладацькому середовищі закладів вищої освіти.

Метою дослідження є встановлення змістового наповнення та зв'язку понять академічної культури і академічної доброчесності викладача закладу вищої освіти як складових академічної свободи.

Виклад основного матеріалу. Нашу розвідку розпочнемо зі слова «Академія» (the academy) як довгострокове співробітництво і професійна майстерність.

В тлумачних словниках маємо такі визначення поняття академічний: 1) навчальний (стосовно вищих навчальних закладів); 2) чисто теоретичний; 3) те, що відповідає традиціям, зразкам; 4) почесний, найкращий. Ключовими концептами таких дефініцій, як видно, є знання, теорія, традиція, зразок, визнання. Аналіз спеціальних текстів показав відсутність єдності в дефініціях даного поняття: «... сукупність норм і цінностей освітньої і наукової діяльності університету» [18, 22]; «...передусім моральна культура і служіння суспільству» [11, 72]; «... оволодіння різними видами і способами навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності, готовність до переходу від теоретичного до практичного навчання, вміння раціонального читання, підготовка до занять, різним формам атестації, у досягненні успіху в професійних конкурсах, змаганнях» , професійна субкультура наукового співтовариства [8].

Отже, академічна свобода – це самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень

і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Значимими для здійснення університетами своєї місії є такі положення Хартії: автономія університетів, свобода в дослідницькій і викладацькій діяльності; університет є самостійною установою, яка створює, вивчає, оцінює і передає культуру за допомогою досліджень і навчання; дослідницька і викладацька діяльність повинна бути морально й інтелектуально незалежною від будь-якої політичної й економічної влади; навчання має відповідати вимогам суспільства і досягненням у науковому знанні; для забезпечення свободи у дослідженнях і викладанні всім членам університетської спільноти мають бути надані необхідні засоби для її реалізації, а набір викладачів і визначення їхнього статусу повинні відбуватися відповідно до принципу невід'ємності дослідницької діяльності від викладацької; кожен університет повинен гарантувати своїм студентам дотримання свобод і умов, за яких вони могли б досягти своїх цілей у культурі й освіті. Отже, якщо насправді реалізовувати принципи Болонського процесу, то необхідно забезпечити дотримання зазначених принципів.

Загальновизнане розуміння академічних свобод міститься в більш пізній Рекомендації ЮНЕСКО і МОП від 21.10.1997 р. «Про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів» [13]. Згідно п. 27 Рекомендацій, викладацькі кадри закладів вищої освіти мають право на академічну свободу, тобто не обмежуване жодною встановленою доктриною право на свободу викладання і обговорення, свободу проведення досліджень, поширення і публікації їх результатів, вільне вираження своїх думок відносно установи або системи, в яких вони працюють, свободу від інституційної цензури і свободу участі в професійних або представницьких академічних органах. В преамбулі Рекомендацій зазначається, що право на освіту, викладання і дослідницьку діяльність може бути реалізоване в повному обсязі лише в умовах академічної свободи і автономії установ вищої освіти, і що саме відкрите поширення результатів, гіпотез і думок лежить в основі

вищої освіти і забезпечує найнадійнішу гарантію точності і об'єктивності наукової роботи і дослідницької діяльності; при цьому Рекомендації приймалися, зокрема, виходячи з побоювання уразливості академічного співтовариства в умовах політичного і економічного тиску, який може підірвати академічну свободу. В Рекомендаціях зазначаються вимоги щодо дотримання всіх необхідних свобод, які так чи інакше впливають на реалізацію академічних свобод. Так, в п. 4. Рекомендацій наголошується на тому, що установи вищої освіти, і особливо університети, є спільнотами вчених, які зберігають, поширюють і вільно висловлюють свою думку з питань традиційних знань і культури та набувають нові знання, не будучи стисненими встановленими доктринами. В п. 11 Рекомендацій звертається увага на те, що викладацькі кадри закладів вищої освіти повинні мати необмежений цензурою доступ до міжнародних комп'ютерних мереж, супутникових програм і баз даних, необхідних для їх викладацької діяльності, наукової або дослідницької діяльності.

Згідно з Рекомендаціями, реалізація принципів академічної свободи ґрунтується на таких засадах:

а) автономії вищого навчального закладу, для того, щоб належним чином користуватися академічною свободою і виконувати покладені на них обов'язки. Під автономією розуміється така міра самоврядності, яка необхідна установам вищої освіти для ефективного ухвалення рішень відносно своєї навчальної роботи, норм, управління і відповідної діяльності і яка сумісна з державними системами підзвітності, особливо в тому, що стосується державного фінансування, а також з повагою академічної свободи і прав людини. В той же час характер автономії установ вищої освіти може розрізнятися залежно від типу закладу (п. 17 Рекомендацій);

б) гарантування належного виконання обов'язків, що покладаються на викладацькі кадри і установи системи вищої освіти, (автономія є інституційною

формою академічної свободи і необхідною попередньою умовою для цього (п. 18 Рекомендацій);

в) захист установ вищої освіти від будь-яких посягань на їх автономію, звідки б вони не виходили, зобов'язання держав-членів Болонського процесу (п. 19 Рекомендацій);

г) автономія не повинна використовуватися установами вищої освіти як привід для обмеження прав викладацьких кадрів установ вищої освіти, передбачених цими Рекомендаціями або інших міжнародних нормативних актах (п. 20 Рекомендацій);

д) самоврядності, колегіальності і належного академічного керівництва установами вищої освіти, що є найважливішими складовими частинами їх справжньої автономії (п. 21 Рекомендацій).

Автономія вищих навчальних закладів і академічні свободи не заперечують їх підзвітності та відкритості в діяльності. Так, згідно п. 22 Рекомендацій, враховуючи значні фінансові інвестиції, держави-члени і установи вищої освіти повинні забезпечувати належну збалансованість між рівнем автономії установ вищої освіти і їх системами підзвітності. З метою забезпечення підзвітності установи вищої освіти повинні прагнути до того, щоб управління ними носило відкритий характер. Разом з тим цікаво зазначити, що напрямки підзвітності закладів вищої освіти повинні включати, зокрема, питання: ефективної підтримки академічної свободи і основних прав людини; складання в рамках колегіального процесу і шляхом переговорів з організаціями, що представляють викладачів установ вищої освіти, відповідно до принципів академічної свободи і свободи слова, декларацій або кодексів з питань етики, якими вони керуватимуться в своїй викладацькій, науковій і дослідницькій діяльності і консультативно-лекторській роботі. Тобто, дотримання принципу академічної свободи забезпечується не тільки ззовні, але й з середини закладу вищої освіти. Крім того, принципи академічної свободи не заперечують підзвітності викладачів закладу вищої освіти. Так, згідно

п. 24 Рекомендацій, закладам вищої освіти слід індивідуально або колективно розробляти і застосовувати відповідні системи підзвітності, застосовуючи механізми, що забезпечують її якість, для досягнення вищезазначених цілей, не наносячи при цьому шкоди автономії і академічній свободі цих закладів. Користування академічними свободами покладає відповідальність. Згідно п. 33 Рекомендацій, необхідно, щоб викладацькі кадри установ вищої освіти визнавали, що здійснення їх прав спричиняє за собою особливі обов'язки і відповідальність, включаючи обов'язок поважати академічну свободу інших членів академічного співтовариства і забезпечувати чесне обговорення протилежних думок. Академічній свободі супроводить обов'язок використовувати її відповідно до обов'язку ученого, що полягає в проведенні дослідницької діяльності на основі добросовісного пошуку істини. Необхідно, щоб викладацька, дослідницька і наукова діяльність проводилася відповідно до етичних і професійних норм і була спрямована, по можливості, на вирішення сучасних проблем, що стоять перед суспільством, а також забезпечувала збереження історичної і культурної спадщини світу.

І тому, академічна культура є показником рівня автономії та академічних свобод у вищому навчальному закладі. Отже, академічна культура – це інтелектуально-етична система цінностей, мотивацій, переконань та сприйняття, які визначають професійну діяльність в освіті та науці.

Центральною, стрижневою складовою академічної культури навчання є поняття так званої академічної порядності (Academic Integrity), яка визначається як обов'язкове дотримання в процесі навчання, за будь-яких умов, п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, поваги, справедливості, відповідальності і доброчесності.

Стосовно навчальної або ж педагогічної діяльності та діяльності в цілому можна говорити про «культуру навчальної діяльності», про «педагогічну культуру», про «культуру праці», про «культуру спілкування» тощо.

Академічна культура безпосередньо пов'язана з діяльністю закладу вищої освіти: його професійною практичною спрямованістю, навчальною діяльністю, науково-дослідною діяльністю, специфікою організації та управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі, а також особливостями (віковими, соціальними, психологічними) викладачів і студентів як об'єктів і суб'єктів навчального процесу.

В основі поданих визначень сформовано розуміння академічної культури як ціннісно-нормативної основи здійснення певного різновиду людської діяльності, яка пов'язана із процесом пізнання. Але кожний з авторів вибирає певний аспект вивчення академічної культури і таким чином подає її лише певною складовою (змістовно-організаційною, ціннісною, операціональною, нормативною та ін.) в більш складному варіанті.

В нашому дослідженні під академічною культурою викладача закладу вищої освіти будемо розуміти систему поведінкових цінностей, норм, правил, способів діяльності, принципів спілкування, які формуються на педагогічно адаптованому досвіді навчально-методичної, виховної та науково-методичної діяльності.

В основі академічної культури культура мислення, культура розумової праці, культура педагогічної праці і доброчесності (рис.1).

Культура мислення – це здатність індивідуального мислення до саморозвитку і вміння виходити за межі стереотипних форм і навичок мислення. Вона також залежить від рівня оволодіння інтелектуальними прийомами: аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням, порівнянням, аналогією, систематизацією, моделюванням та ін.

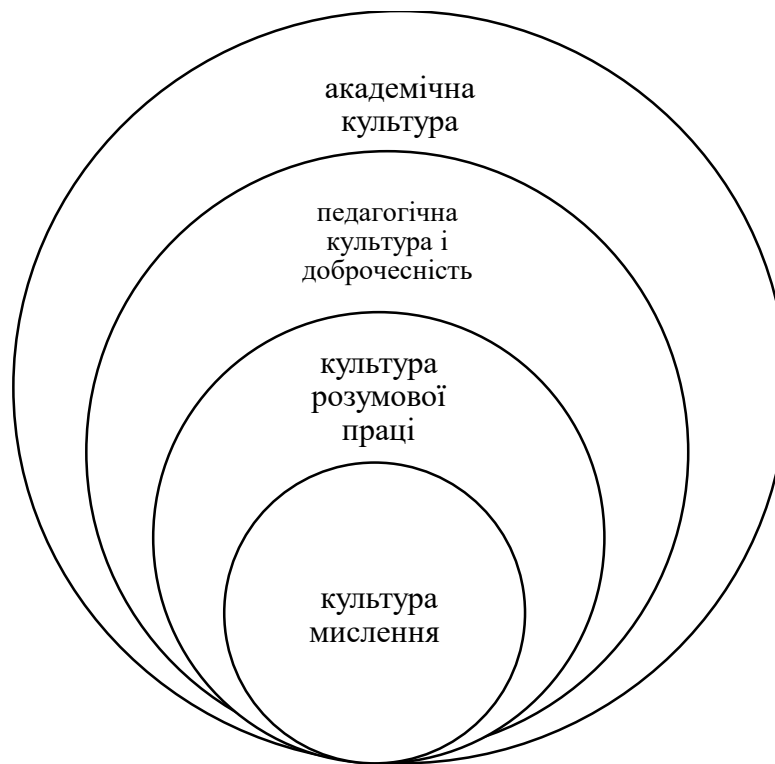

Рис. 1. Структурні компоненти академічної культури

Культура розумової праці характеризує якість розумової діяльності, ступінь оволодіння інтелектуальними вміннями і навичками, вмінням організації, планування, дотримання правил гігієни, розподіл часу для праці та відпочинку, раціональної роботи з джерелами знань, самоконтроль та вчасну корекцію власних дій. Або ж можна підсумувати, що культура розумової праці базується на оволодінні вміннями й навичками наукової організації власної праці, навичками самопроектування, самоорганізації, саморегуляції та самоконтролю.

Педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою,

позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості. Беручи до уваги наукові дослідження сучасних науковців (А. Барабанщикова, І. Ісаєва, В. Гринькова, М. Васильєва, В. Суханцева), можна виокремити такі головні компоненти педагогічної культури викладача: педагогічні цінності, домінуючі професійні мотиви, професійно значущі якості, професійні знання, педагогічна майстерність і професійні вміння. Необхідними для викладача вищої школи є також і психологічні знання – знання основних теорій, законів, понять загальної, вікової та педагогічної психології, психологічних особливостей студентів різного віку, механізмів і сутності мислення, основ засвоєння знань, уяви, здібностей, психології виховання та знання методик вивчення особистості.

Академічна доброчесність є частиною педагогічної культури і несе в собі сукупність етичних принципів та правил, визначених законом щодо безпосереднього виконання своїх посадових обов’язків викладача (педагога), науковця.

Таким чином встановлено, що академічна культура – це складне особистісне утворення, яке складається з комплексу ціннісних утворень, теоретичних та практичних знань, вмінь і навичок особистості, які забезпечують успішність інтелектуальних здібностей, особистісних якостей і властивостей для здійснення ефективної (успішної) професійної науково-педагогічної діяльності.

А для порівняння основних ознак понять: «академічна свобода», «академічна культура» і «педагогічна культура» пропонуємо таблицю 1.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця основних ознак понять: «академічна свобода», «академічна культура» і «педагогічна культура»

Академічна свобода	Академічна культура	Педагогічна культура
Самостійність особистості	наукового світогляду і наукових знань	наукового світогляду і наукових знань
Незалежність особистості	ерудиції	ерудиції,

Творча, інноваційна діяльність	духовного багатства	духовного багатства
свобода слова і творчості,	особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення	особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення),
вільне поширення знань та інформації	культури педагогічного мислення	культури педагогічного мислення
отримувати інформацію (що не є предметом цензури) з різних джерел, необхідну для викладацької або наукової діяльності	психолого-педагогічної і методичної підготовки	психолого-педагогічної і методичної підготовки
свободу проведення досліджень	досконалого володіння педагогічною технікою	досконалого володіння педагогічною технікою
свободу від інституційної цензури і свободу участі в професійних або академічних органах	позитивного педагогічного іміджу	позитивного педагогічного іміджу
права на свободу викладання і обговорення	зовнішньої естетичної привабливості	зовнішньої естетичної привабливості
обов'язок поважати академічну свободу інших членів академічного співтовариства	обов'язок поважати академічну свободу інших членів академічного співтовариства;	дотримання академічної доброчесності
обов'язок вченого у проведенні дослідницької діяльності на основі сумлінного пошуку істини	забезпечувати чесне обговорення протилежних думок	Надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої)

		діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації
забезпечувати чесне обговорення протилежних думок	обов'язок вченого у проведенні дослідницької діяльності на основі сумлінного пошуку істини	
Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права		
Відповідальність університетів перед суспільством і підзвітність йому за виконання власної місії	Відповідальність університетів перед суспільством і підзвітність йому за виконання власної місії	

Автономія є інституційною формою і умовою академічної свободи. Отже, академічна свобода – це право «на не обмежуване жодною встановленою доктриною права на свободу викладання і обговорення, свободу проведення досліджень, їхніх результатів, вільне висловлення власних думок відносно до установи або системи, в яких вони працюють, свободу від інституційної цензури і свободу участі в професійних або академічних органах» [7]. Викладацькі кадри установ вищої освіти повинні мати можливість отримувати інформацію (що не є предметом цензури) з різних джерел, необхідну для викладацької або наукової діяльності. При цьому дотримання викладацькими кадрами установ вищих закладів своїх прав передбачає певні обов'язки і відповідальність: обов'язок поважати академічну свободу інших членів академічного співтовариства; забезпечувати чесне обговорення протилежних думок; обов'язок вченого у проведенні дослідницької діяльності на основі сумлінного пошуку істини [16]. Академічна

свобода включає в себе право студентів обирати напрямок навчання з курсів, що їм пропонуються. Елементи академічної свободи є і в українських установах вищої освіти. У той же час концепція університетської автономії і академічної свободи міжнародними і регіональними документами доповнена концепцією відповідальності. Документи Болонського процесу визначають університети як автономні і відповідальні освітні й соціальні об'єкти і закликають до побудови європейського простору вищої освіти «на європейських традиціях відповідальності перед суспільством» [11, 97]. Відповідальність університетів перед суспільством і підзвітність йому за виконання власної місії мають розглядатися як зворотна сторона інституційної автономії і академічних свобод. Відповідальність, відвертість, прозорість і гарантії якості є умовами надання університетам академічної свободи й інституційної автономії, «проте така автономія має супроводитися чіткою і транспарентною підзвітністю уряду, студентському парламенту і суспільству в цілому» [16]. Згідно з «Бухарестською декларацією етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі» відповідальність перед суспільством означає «послідовно діяти на благо суспільства» [9]. Поширеною серед істориків освіти є точка зору, згідно з якою в європейській історії університетська автономія була умовою виникнення різних варіантів культур і цивілізацій. При цьому «історія підтверджує, що порушення академічної свободи і університетської автономії завжди призводить до інтелектуальної деградації і в результаті до соціальної й економічної стагнації». [1]

Висновки. У ході аналізу науково-педагогічної літератури встановлено, що академічна культура є необхідною умовою і показником рівня автономії та академічних свобод закладу вищої освіти. Академічна культура складається з культури мислення, культури розумової праці, педагогічної культури і академічної доброчесності (яка є невід'ємною складовою академічних прав і свобод).

Академічною культурою викладача вищого навчального закладу будемо розуміти систему поведінкових цінностей, норм, правил, способів діяльності,

принципів спілкування, які формуються на педагогічно адаптованому досвіді навчально-методичної, виховної та науково-методичної діяльності. Основною відмінною рисою академічної культури від педагогічної культури є високий рівень відповідальності перед суспільством і підзвітність йому та повага академічних свобод інших членів академічного співтовариства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артемьева Т.В. Академическая культура как теоретическая проблема и практическая задача/ Татьяна Владимировна Артемьева // Universum: Вестник Герценовского университета – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/akademicheskaya-kultura-kak-teoreticheskaya-problema-i-prakticheskaya-zadacha> (дата обращения: 20.03.2016). Universum: Вестник Герценовского университета. – 2013 – № 1.

2. Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aha.ru/~moscow64/educational_book.

3. Верланов Ю.Ю. Академічні свободи та автономія університетів: новий формат економічних відносин з державою / Ю.Ю. Верланов, А.Я. Казарезов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy/2009_96/96-6.p.

4. Вербицкая Л., Касевич В. Институциональная автономия и проблема управления в высшем образовании/ Л. Вербицкая, В. Касевич – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [доступу:www.vovr.ru/?set=content&mc=5](http://www.vovr.ru/?set=content&mc=5).

5. Волосникова Л.М. О принципе академической автономии / Л.М.Волосникова – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.usu.ru/bitstream/1234.56789/765/1/UM-2005-05-07.pdf> и др.

6. Герцюк Д. Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан / Д. Герцюк // Вісник Львівського університету: Серія педаг. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 4. – С. 16–24.

7. Ерохина Е. Л. Академическая культура учащегося-исследователя в условиях внедрения ФГОС / Е. Л. Ерохина // Академический вестник Института педагогического образования и образования взрослых. Человек и образование. – № 2 (39) 2014 – С.64-67.

8. Комарова Г. А. Научное сообщество как междисциплинарное исследовательское поле/ Г. А. Комарова // Политическая концептология. – 2011. – № 1. – С. 133–150.

9. Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів: Лімський декларації (м. Ліма, 10.09.1988 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://auu.kma.mk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=112&lang=uk.

10. Про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII. [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.

11. Прохоров А. В. Новые академические ценности высшего образования / А.В Прохоров // Гаудеамус. – 2012. – № 1. – С. 22–27.

12. Рашидов С.Ф. Університетська автономія та академічна свобода – складова цінностей громадянського суспільства / С.Ф. Рашидов // Духовність особистості: методологія, теорія і практика – 1 (42) – 2011.

13. Рекомендация о статусе преподавательских кадров высших учебных заведений (По результатам 29-ой сессии Генеральной конференции Организации Объединённых наций по вопросам образования, науки и культуры. – Париж, 21 октября – 12 ноября 1997 г. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://un.by/f/file/Recommendations.pdf>.

14. Ромакін В.В Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Anna/Downloads/Npchduped_2010_136_123_8.pdf.

15. Хартія університетів України: академічні свободи, університетська автономія та освіта : [створена на Міжнар. конф. «Ольвійський форум–2009» у Ялті 11–15 черв. 2009 р.] // Освіта України. – 2009. – 10 лип. – С. 5.

16. Шиверских М. Р. Взаимодействие предпринимательской и академической культуры в экономике знаний // Вопросы образования. – 2010. – № 4. – С. 70-84.

17. Юринець Ю. Принципи академічних свобод як запорука демократичності вищої освіти: Міжнарод-но-правовий аспект / Ю. Юринець // Юридична газета, 15.03.2011 р. – № 15 (276). – С. 24.

18. Юринець Ю.Л. Академічні свободи як культурні права / Ю.Л. Юринець // Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований‘2011». – Том 16. Юридические и политические науки. – Одесса: Черноморье, 2011. – С. 26–29.

*Андрощук І. М.,
канд. політ. наук, доцент кафедри політології та соціології
Рівненський державний гуманітарний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

В умовах стрімкого розвитку технологій та широкого доступу до інформації стрімко зростає кількість тих, хто надає послуги з написання студентських дослідних робіт (курсіві, бакалаврські, дипломні тощо). Але, як відомо, саме попит породжує пропозицію. Постає питання: чому студенти все частіше користуються цими послугами? Причин є багато, наприклад, мала обізнаність у вимогах до оформлення роботи, або ж недостатньо часу на написання того чи іншого

дослідження, але найчастіше банальна лінь та небажання навчатись. Тому все більше набуває актуальності питання академічної доброчесності.

Що ж таке «академічна доброчесність»? Стаття 42 Закону «Про освіту» дає таке визначення:

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Також у Статті 42 вказані пункти, які визначають покарання за недотримання академічної доброчесності серед здобувачів освіти, науковців та освітян, але чи працює це в Україні? Важко сказати.

Дана проблема поширена у всьому світі, але увесь масштаб практики використання послуг із написання робіт на замовлення оцінити кількісно важко. Попередні дослідження до цього часу обмежувалися лише порушеннями серед науковців та журналістів, беручи до уваги відносно невелику кількість конкретних випадків. Наприклад, у Великій Британії виявлено, що кількість вчинених правопорушень в академічній сфері склала 50000 випадків протягом трьох років (17000 на рік або 0,7 % студентів) [2]. Однак ці дані не конкретизовані на рахунок того, скільки саме зафіксованих правопорушень стали результатом подачі студентами письмових робіт, виконаних на замовлення. Ці цифри також можуть вказувати лише на те, скільки студентів-порушників було спіймано; кількість же студентів, які практикують невиявлений плагіат, буде вищою. Так, під час дослідження, яке проводилося в 2014 році у Саудівській Аравії [3], 22 % студентів повідомили, що платили комусь за виконання роботи за них [4].

Цікаво, що в Європі відсутній консенсус щодо того, що є плагіатом, що є і що не є припустимою академічною поведінкою студентів на різних етапах навчання. З іншого боку, наявний консенсус про те, що кількість випадків плагіату й

академічної нечесності захмарно висока. Незважаючи на це, частка студентів, які звинувачуються у плагіаті і до яких вживаються реальні санкції, мізерно мала. Більш того, адміністрації окремих освітніх закладів наполягають, що у них плагіату не існує, тому потреба у відповідній політиці відсутня. Поширена у нас думка, що «в Європі плагіату немає, за нього одразу відраховують», не відповідає дійсності. Студентського плагіату багато усюди. Він виявляється далеко не завжди. Санкції за нього накладають лише у незначній частині випадків, отже, для студента він не обов'язково небезпечний.

Чимало країн та ВНЗ ЄС мають незрілі інституційні процедури промоції академічної доброчесності й якості освіти, жодна країна або установа не має ідеального способу протидії академічним зловживанням. Жодна європейська акредитаційна агенція не має стандартизованих процедур оцінки політики освітніх закладів щодо академічної доброчесності. Швеція – єдина країна-член ЄС, що включила правила реагування на академічні зловживання і плагіат у національне законодавство.

Розвинені країни звернули серйозну увагу на плагіат й академічну доброчесність лише в останні 10-15 років. Наше відставання в часі та розумінні цих питань не є кричущим. Якщо ми не маємо готових відповідей на проблему недоброчесності, то їх не мають і наші сусіди [5].

У Великій Британії було створено Агенцію забезпечення якості освіти у запобіганні плагіату через замовлені роботи, яка, хоч і не має жодних правових або регуляторних повноважень для вживання заходів проти веб-сайтів, які надають послуги написання робіт на замовлення, проти авторів, які пишуть на замовлення, та по відношенню до студентів, які винні у плагіаті, але створила Кодекс якості вищої освіти у Великій Британії, який був опублікований Агенцією забезпечення якості вищої освіти після тривалих консультацій з університетами та іншими гравцями у сфері вищої освіти. Якщо програми вищої освіти реалізуються у партнерстві, наприклад, через навчання у коледжі подальшої освіти або приватному

коледжі, то остаточна відповідальність органу, який присуджує кваліфікацію, за дотримання стандартів не може бути делегована [4].

Отже, як бачимо, проблема академічної доброчесності є актуальною не лише для України, а й для розвинених європейських країн, а тому законодавство в галузі освіти потребує чіткого визначення що є плагіатом, а що ні, а також визначення шляхів покарання за плагіат.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон Про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Universities face student cheating crisis | The Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thetimes.co.uk/article/universities-face-student-cheating-crisis-9jt6ncd9vz7>.
3. Hosny, M. Fatima, S. Attitude of students towards cheating and plagiarism: university case study, Journal of Applied Sciences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docsdrive.com/pdfs/ansinet/jas/2014/748-757.pdf>.
4. Плагіат у вищій освіті. Послуги з написання студентських робіт на замовлення: аналіз ситуації у вищій освіті Великобританії та подальші кроки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/plagiat_qa.pdf.
5. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? – Сторінки Євгена Ніколаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/promoting-integrity/>.

*Бойчук-Товста О. Г.,
канд. мед. наук, асистент кафедри стоматології ПО
Івано-Франківський національний медичний університет*

ПОНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В МЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Плагіат, як поняття дуже широко використовується у всіх сферах сучасного життя і медицина не є виключенням. Медична галузь являє собою одну із найбільш актуальних сфер науки, адже саме від результатів та ефективності проведення досліджень залежить здоров'я людей. У зв'язку з чим залишається актуальним питання захисту прав інтелектуальної власності науковців, збереження та дотримання принципів академічної доброчесності з метою попередження поширення плагіату.

У науковому світі плагіат розглядається як привласнення авторства на ідею, використання результатів дослідження без дозволу автора (правовласника), гіршим варіантом при цьому є те, що плагіат ідеї є набагато гіршим, аніж плагіат тексту отриманих досліджень [1,2].

Плагіат – це використання ідей, даних, методів, використання тексту або інших фрагментів без отримання дозволу на зазначення авторства, та представлення отриманих результатів як оригінальних, а не як існуючих з відповідних джерел [2]. Беручи до уваги, що академічний плагіат є серйозним порушенням з однієї сторони прав інтелектуальної власності, а з іншої – порушенням у сфері наукової діяльності виникає потреба регулювання даного питання на законодавчому рівні (Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту»). З метою попередження порушень та забезпеченні академічної доброчесності у вищих навчальних закладах та наукових установах створюються відповідні комісії та підрозділи. Основним завданням

даних структурних підрозділів є покращення виконання наукових робіт, коректна робота з джерелами інформації, дотримання умов наукової етики, що передбачає дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійного написання монографій на інших наукових робіт. Відповідно до Закону України «Про освіту» [3] академічний плагіат являє собою порушення академічної доброчесності та визначається як – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результати власних досліджень або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства [4,5].

В чому ж полягає суть академічного плагіату? Вивчаючи дане питання розрізняють різні способи вчинення академічного плагіату, а саме: оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження; відтворення опублікованих текстів іншими науковцями без відповідного посилання. Оприлюднення – це розкриття аудиторії інформації стосовного певного наукового дослідження, шляхом опублікування, публічного виступу, відображення у електронних системах інформації.

Особливу увагу слід звернути про розміщення наукового твору у мережі Інтернет без дозволу і згоди автора не завжди може кваліфікуватись як академічний плагіат. Важливою умовою при відтворенні тексту дослідження в мережі без згоди автора, але із зазначенням його імені може бути кваліфіковано як неправомірне використання твору, що призвело до порушення майнових прав. І лише у випадку відтворення тексту, якщо замість імені справжнього автора, плагіатор вкаже себе, як автора даного тексту – такі дії можуть вказувати на академічний плагіат.

Виявлення такого роду порушень призводить до негативних правових наслідків. Першочергово плагіатора можуть зобов'язати відшкодувати завдану шкоду (майнову і немайнову) справжньому автору твору. Особливе місце займає виявлення плагіату під час написання дисертаційних робіт у Законі України «Про вищу освіту» [3]. Якщо мова про виявлення плагіату, йде у захищеній науковій роботі, в такому випадку спеціалізована вчена рада може прийняти рішення про

присвоєння ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо підозра про плагіат виникла на етапі подання роботи до захисту – це може слугувати підставою для відмову присудженні відповідного наукового ступеня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічний плагіат у медичних дослідженнях / В. О. Ульянов, Г. О. Ульянова. – Світ медицини та біології:2017. – №4(62).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпін': ВТФ Перун, 2005. С. 977. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy. – К.: Irpin'; VTF Perun, 2005. – S. 977.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 13. Ст.64. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/print1443097366893420>.
Є. Недогібченко 19 ЗАХИСТ ПРАВ Теорія і практика інтелектуальної власності 6/2017.
4. Литвинчук І. Л. Дорожня карта вирішення проблеми академічного плагіату [Електронний ресурс] / І. Л. Литвинчук // Ефективна економіка[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3229>.
5. Літературознавча Енциклопедія : у 2 т. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – 624 с. 4. Май М. Медіа-політика в інформаційному суспільстві / Манфред Май ; пер. з нім. В. Климченко та В. Олійник. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 286 с.

*Вербовська Р. І.,
канд. мед. наук, доценти кафедри стоматології післядипломної освіти
Івано-Франківський національний медичний університет*

*Дівнич Т. Я.,
канд. мед. наук, доценти кафедри стоматології післядипломної освіти
Івано-Франківський національний медичний університет*

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ. ВИДИ ПЛАГІАТУ

Плагіат як явище з'явилося коли заняття літературою, мистецтвом, інтелектуальною працею стали престижними. Факти плагіату спостерігалися протягом усієї історії розвитку науки.

Глобальний розвиток публічної сфери, істотне розширення інформаційного простору стало не тільки суттєвим кроком вперед до прогресу і загальної інформатизації, але і породжує практику інтелектуальних правопорушень шляхом привласнення чужих ідей, думок, що пов'язано злегким доступом до продукції інтелектуальної власності та простотою її копіювання.

Академічний плагіат – це оприлюднення у письмовій або електронній формі (частково або повністю) наукових результатів, отриманих та оприлюднених іншими особами, як результатів власного дослідження та відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1]. Аналогічне формулювання містить ч. 6 ст. 69 чинного Закону України «Про вищу освіту» [2]. Суттєво інше визначення надає Закон України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до п. в) ст. 50, плагіатом є «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [3]. Крім того, за ч. 2 ст. 52 цього

закону суб'єкти авторського права та/або суміжних прав можуть звертатися до суду чи інших компетентних органів за захистом своїх прав. Але варіантів притягнення порушників до відповідальності без звернення суб'єктів зазначених прав, закон не передбачає. Не важко побачити, що розуміння плагіату в цьому законі істотно вужче, ніж розуміння академічного плагіату в освітніх законах. Більш того, ч. 3 ст. 433 Цивільного кодексу України прямо виключає з об'єктів авторського права ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі, що не повинно перешкоджати їх ідентифікації як академічного плагіату у випадках відсутності належних посилань на справжніх авторів в академічних працях [4].

Академічний плагіат не можна ототожнювати з порушенням авторського права, як різновидом права інтелектуальної власності. Ці порушення мають певну область перетину, але мають і суттєві відмінності.

Захист авторського і суміжних прав стосується, насамперед, особистих немайнових прав, а також майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав. Натомість норми щодо академічного плагіату спрямовані не на них, а на осіб, які порушують академічну доброчесність через ненадання достовірної інформації про авторів певних ідей, текстів, наукових результатів тощо.

Академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення, відповідальність за яке встановлюється законодавством (в Україні – Цивільним кодексом).

Вимоги щодо академічної доброчесності передбачають надання коректних посилань на справжніх авторів використовуваних творів, а не на осіб, яким могло бути передано авторське право на них (приміром, правонаступників авторів).

Натомість авторське право захищає тих, кому на певний момент часу належать майнові чи особисті немайнові права на твір. У випадку майнових прав це не обов'язково будуть справжні автори твору.

Публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не є порушенням майнових авторських прав, але є академічним

плагіатом. При цьому, очевидно, немайновими правами, зокрема, щодо визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках, справжній автор користуватися у таких випадках не буде.

Авторське право має обмежений термін дії. По його закінченні дозволяється використання твору без згоди авторів чи їх правонаступників і без виплати відповідної винагороди. Але це не позбавляє необхідності посилатися на авторів. Відсутність належних посилань є основною ознакою академічного плагіату.

Академічний плагіат може стосуватися текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних моделей, виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Його джерелами можуть бути книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, виступи під час обговорень, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів та ін.

Різновиди академічного плагіату:

1. привласнення авторства;
2. копіювання значної частини чужих матеріалів у свою наукову роботу без внесення у запозичене жодних змін та без належного оформлення цитування;
3. представлення поєднання власних та запозичених аргументів без належного цитування;
4. приховане некоректне запозичення;
5. самоплагіат;
6. парафраза;
7. компіляція [5, с. 22].

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що подолання кризи академічної доброчесності й, зокрема, проблем плагіату та самоплагіату потребує, крім інших заходів, встановлення спеціальними законами та нормативними документами закладів вищої освіти та наукових установ чітких процедур та критеріїв ідентифікації цих порушень. Саме вони мають стати запобіжниками для

можливості звільнення порушників від відповідальності на підставі рішень, що базуються на законодавстві, яке не має відношення до проблем академічної доброчесності. При розробці внутрішніх документів варто враховувати аналогічні процедури і рекомендації провідних європейських та північноамериканських університетів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
4. Цивільний кодекс України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Матінченко С.Я. Інтелектуальна власність /С.Я. Матнченко// Інтелектуальна власність. – 2012. -№ 1. – С. 21-23.

*Верхола М. І.,
д-р. техн. наук, доцент кафедри автоматизації
та комп'ютерно-інтегрованих технологій
Української академії друкарства*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ

Поняття доброчесності відоме українцям ще з часів Київської держави і воно увійшло у виховання на основі християнської етики як «ціломудрія, моральна й

тілесна чистота». У сучасному світі все частіше виникає необхідність звернутися до цього давнього поняття, оскільки основні складові поведінки людини: чесність, порядність, шляхетність – нівельовані прагматичністю та корисливістю соціуму. Так, у контексті боротьби з корупцією доброчесність офіційно визнається як морально-етична складова діяльності українського державного службовця, яка визначає межу і спосіб його поведінки, що базується на принципах доброго відношення до громадян та чесності у способі власного життя, виконанні своїх обов'язків та розпорядженні державними ресурсами [1]. Освітнянська царина також потерпає від знищення етичних постулатів виховання та навчання молодого покоління на основах гуманізму та відвертості, відкритості і поваги. Та й в наукових колах укорінилася практика неповаги до авторського права, до самостійного пошуку наукових рішень. Запозиченню чужої думки та подання її як своєї, сприяють навіть новітні інформаційні технології та інтернет (можна «погуглити» і скомпонувати отриману інформацію, навіть не проаналізувавши її).

Всесвітні організації з питань науки і освіти нині б'ють на сполох щодо потреби запровадити й укорінити поняття доброчесності офіційно, на державному рівні як необхідну складову поведінки у навчальному процесі школи, вищого навчального закладу, а також поміж наукової спільноти українських інституцій. Залучаючи провідні ВНЗ України, вони ведуть пошуки впровадження, імплементації основних засад академічної доброчесності у навчальний процес від школи до освітянської аудиторії та наукової лабораторії. Як приклад наведемо «Проект сприяння академічній доброчесності» (2016 р.).

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна разом з іншими дев'ятьма вищими навчальними закладами України за рекомендацією МОН України розпочав імплементацію нових прогресивних освітніх понять разом з ініціатором – Американськими Радами з міжнародної освіти за підтримки Посольства США. Його мета – донести до університетської спільноти значення академічної доброчесності і наслідки недотримання її постулатів. Адже академічна

добročесність означає, що в процесі навчання та дослідницької роботи студенти, викладачі та науковці послуговуються, передусім, принципами чесної праці та навчання, що стане невід'ємною складовою нової академічної культури в українських вищих навчальних закладах та передумовою для успішного розвитку суспільства.

Прикладом завершення такої співпраці можна назвати конференцію «Академічна доброчесність: практичний вимір», яка відбулася у квітні 2019 року, організаторами якої стали Американська рада з міжнародної освіти, Університет «Києво-Могилянська Академія», компанія Unichек. Про це написала Лариса Остролуцька у газеті «Світ: наука, освіта, техніка, прогрес» [3, с. 2]. Основний висновок цього заходу, на якому наголосив голова НАЗЯВО Сергій Квіт: доброчесність академічна (integrity), тобто цілісність в освіті полягає у важливості стосунків всередині академічної громади і суспільства (сюди заносимо і стосунки автора монографії та молодого науковця, який використовує дані з цієї монографії). Сформоване нове поняття цілісності академічної доброчесності несе для майбутнього освітянського процесу зміни в культурі вишів та шкіл, утвердження принципів, що виростають з культури університетської громади, і це унікальна місія кожного університету, академії, школи.

Безперечно, найважливішим кроком імплементації принципів академічної доброчесності стало запровадження Закону України «Про освіту» [4]. У розділі 5 «Забезпечення якості освіти» подано визначення та основні дефініції академічної доброчесності. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правл, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Отже, академічна доброчесність з поняття етичного та культурософського стала нормою Закону з чітко визначеними тлумаченнями, правилами, критеріями, вимогами та санкціями. Як складова закону «Про освіту» академічна доброчесність

визначає вектор розвитку усієї національної освітньої системи і є законною вимогою, цінність якої – у створенні довіри до результатів навчання та наукових досягнень.

Згідно пункту 3 статті 58 Закону України «Про вищу освіту» [5] науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти. Зі свого боку, особи, які навчаються у закладах вищої освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання.

Принципи академічної доброчесності, безперечно, базуються на принципах етичних і полягають у дотриманні під час навчання та наукових пошуків передусім морального принципу (це, зокрема, утвердження для себе внутрішнього правила, яке ґрунтується на совісті); принципів гуманізму (тобто, визнання неповторності кожної людської особистості, утвердження в повсякденній діяльності її прав не тільки на життя, здоров'я, а й на честь, гідність, свободу); оптимізму (довірливе, доброзичливе ставлення студентів, учнів та колег); патріотичності (осмислена пошана до Батьківщини як одна з форм узгодження особистих і суспільних інтересів, зокрема свідомо повага до її історичного минулого, щире ставлення до народної пам'яті, національних традицій народу). Ці принципи лежать в основі академічної доброчесності, формують її цілісність, відтак є превентивними засобами стосовно порушення законодавчих норм, таких як: плагіат, списування, неправдиве посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Указ Президента «Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» Офіційний веб-портал Верховної Ради України.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U742_06.html.

2. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості освіти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

3. Остролуцька Л. Академічна доброчесність – це очищення української освіти. *Світ: наука, освіта, техніка, прогрес*. 2019. №15-16. 4 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www1.nas.gov.ua/svit/newspapers/Documents/Sv1516_19.pdf.

4. Закон України «Про освіту» від 05.09. 2017 р. №2145-VIII зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07. 2014 р. №1556-VII зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20170101>.

Гук І. Б.,
*канд. техн. наук, старший викладач кафедри Автоматизації
та комп'ютерних технологій Української академії друкарства*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Розвиток комп'ютерних технологій на рубежі тисячоліть призвів до різкого збільшення форм та засобів доступу до джерел інформації для забезпечення науково-дослідних, освітніх, культурних потреб реципієнта. Однак, як і кожне

досягнення людства, такий інформаційний бум несе низку загроз. Зокрема, в освітянському середовищі це проявляється в поширенні проявів нехтування засадами академічної доброчесності.

Зосереджуючись на довірі та взаємоповазі, академічна доброчесність є фундаментальною передумовою організації навчального процесу в будь-якому закладі освіти і в епоху панування Інтернету з його відкритими та загальнодоступними ресурсами вона стала особливо актуальною. Незважаючи на чітке формулювання поняття доброчесності в академічній площині, наведене в Законі України «Про освіту» [4], серед студентів розбіжності у трактуванні цієї концепції виникають частіше, ніж у викладацькій спільноті. Можливо, така нерівномірність суджень зумовлена відданістю викладачів своєму фаху, орієнтації на результат набутих студентом компетенцій, які невдовзі переходять у сукупність базових знань для досягнення наступної освітньої мети; тут також відіграють свою роль повага, відповідальність за підготовлені кадри та досвід їх працевлаштування на профільних підприємствах. Ще однією проблемою є факт розуміння правил академічної доброчесності, однак неналежне їх дотримання.

Також спостерігається тенденція порушення принципів академічної доброчесності залежно від так званої «елітності» спеціальності: чим престижніший фах, тим більший відсоток порушень спостерігається від усіх учасників навчального процесу.

На рисунку 1 наведено взаємовідношення типових чинників порушення принципів академічної доброчесності [4], поданих вершинами гіперграфів відповідно до сутностей освітнього процесу.

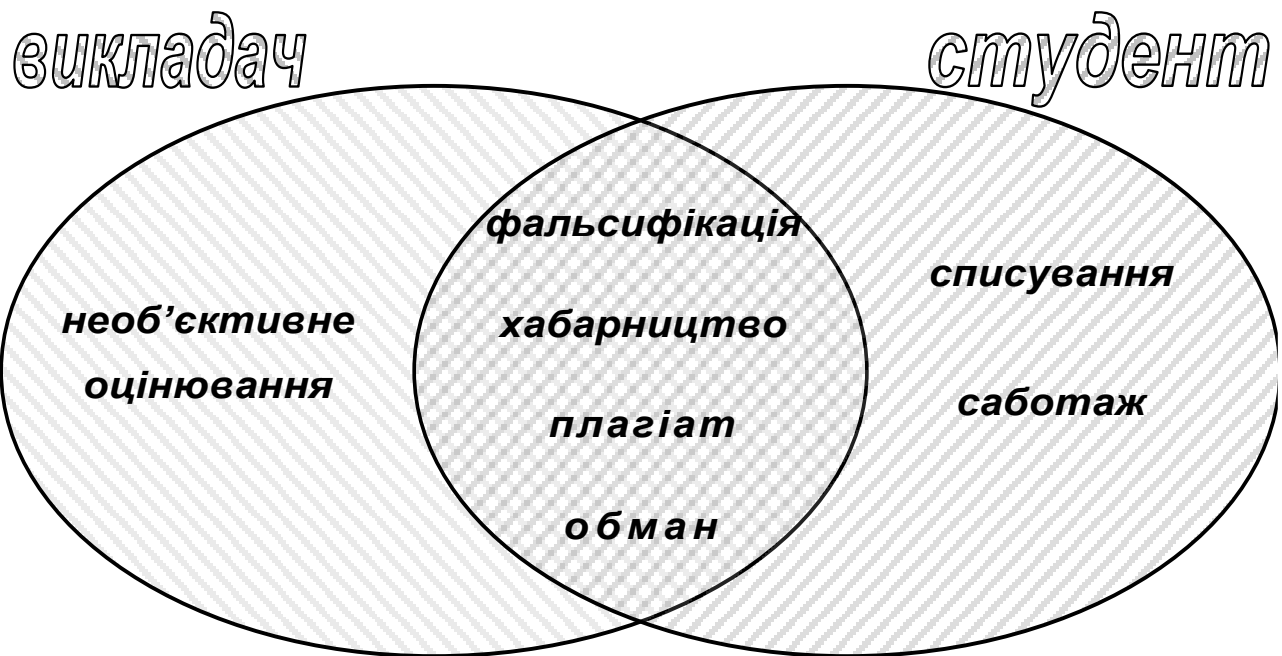

Рисунок 1 – Взаємовідношення типових чинників порушення принципів академічної доброчесності

Так *фальсифікація* відомостей, отриманих при опрацювання результатів наукових досліджень чи успішності властива і викладачам і студентам. Викладач, який несе відповідальність за якість навчання, завищує її у своїх звітах. І викладачі і студенти надають недостовірні експериментальні дані, які повинні збігатися з еталонними. *Хабарництво* як акт підкупу також передбачає участь двох сторін – давача й отримувача. Давач розраховує на певний привілей, зокрема в отриманні бажаного результату з прийняття рішення в оцінюванні компетенцій, а отримувач змінює свою поведінку у забезпеченні такого результату. Свідомим провокуванням такого явища є інколи властиве викладачам *необ'єктивне оцінювання*; причинами також можуть бути особиста упередженість щодо студентів чи навпаки, фаворитизм, що у жодному разі не додає авторитету такому педагогові. Залучення сторонніх матеріалів та засобів, крім особливо обумовлених у поточному контрольному заході [1], а також обмін інформацією у будь-якій формі, називається *списуванням*. Притаманне виключно студентам, таке порушення на жаль не

викликає осуду в студентському середовищі. Навпаки, у багатьох колективах, не залежно від розташування навчального закладу, розвинулася корпоративна солідарність для підтримки такого явища. Натомість, у висококонкурентних середовищах іноді трапляється *саботаж*, який є протилежним до корпоративної солідарності, зумовлюючи критику усіх учасників освітнього процесу.

Проявом академічної недоброчесності, який категоризується цивільно-процесуальним правом, є *плагіат*. Таке порушення полягає в оприлюдненні студентом чи викладачем результатів, отриманих іншими авторами, як власних інтелектуальних здобутків. Під плагіат потрапляє запозичення та перефразування чужих ідей, зокрема перекладених з іноземної мови, наведення в науковій праці сторонніх оригінальних тверджень без зазначення посилань. З огляду на знакову природу та об'єктивну інформативність носіїв виявлення цього академічного шахрайства найбільшою мірою підлягає автоматизації за допомогою програмних засобів як онлайнових, так і в десктопній реалізації під керуванням розповсюджених операційних систем [2].

Загалом, будь-яке порушення етичних принципів та правил стає на заваді основній місії освіти в передачі знань, знижує довіру до наукової спільноти, завдає непоправних втрат репутації закладу. Тому в Законі України «Про вищу освіту» особливо передбачені обов'язки науково-педагогічних працівників з дотримання академічної доброчесності усіма учасниками навчального процесу [3].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про систему рейтингового оцінювання успішності студентів в Українській академії друкарства «Поліграфіст», №10 (1441). Львів, 2009. 16 с.
2. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення і запобігання: методичний посібник. Під ред. Сергієнко Н.В. ДНУ ім. О. Гончара, 2013. 44 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

*Давидчук А. О.,
заступник директора з навчально – виховної роботи
Костопільська загальноосвітня школа – комплекс I–III ступенів №6*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ШКОЛІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Поняття «Академічна доброчесність» в сучасному освітньому просторі все більш набуває значущості та важливості. Реформування освіти несе за собою зміну всієї шкільної системи та свідомості, формування нової особистості, яка у майбутньому повинна бути успішною людиною.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Сучасний інформаційний простір дозволяє користуватися інформацією без обмежень. Необмежена інформація і не вміння нею користуватися, призводить до різного роду порушень доброчесності та плагіату. Тому потрібно доносити інформацію про дотримання академічної доброчесності, адже згідно статті 42 Закону України «Про освіту» дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми

потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1].

Сутність поняття академічної доброчесності (academic integrity) можна розкрити через такі ключові категорії, як: 1) чесність (honesty); 2) довіра (trust); 3) справедливість (fairness); 4) повага (respect); 5) відповідальність (responsibility); 6) підзвітність (accountability) [2, с.13].

На даний момент в Україні розробляється методична література, лекції, практичні заняття, круглі столи, конференції. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) розробив методичні вказівки для вчителів «Виховуємо академічну доброчесність в школі», автори Наталія Шліхта та Ірина Шліхта. Освітня платформа «Edera» випустила онлайн курс «Академічна доброчесність» для вчителів та учнів. Серія інфографіки «Зрозуміло про академічну доброчесність», подає нам 8 причин чому учні вдаються до плагіату: 1) великий обсяг письмових робіт; 2) неактуальність тем письмових робіт; 3) великий обсяг теоретичного матеріалу; 4) відсутність практичного застосування; 5) відсутність розуміння; 6) ставлення вчителів; 7) низький професійний рівень; 8) відсутність чітких норм [3].

Ми розпочали поетапний процес формування академічної доброчесності у школі. Для цього було розроблено Положення про академічну доброчесність у школі, яке було затверджене Педагогічною радою школи, організована комісія, яка розпочала роботу над шкільним Кодексом доброчесності.

Для кращого розуміння, учнів потрібно ознайомлювати через різні заходи та круглі столи, які присвячені тематиці плагіату, наприклад, що таке плагіат, різновиди плагіату, як уникнути плагіату, на годинах спілкування можна використовувати відеоролики, створені в межах студентсько-учнівського конкурсу соціальної відеореклами «Чесність починається з тебе» [3].

Важливо ознайомлювати учнів з юридичною та етичною відповідальністю, адже за порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [1].

Крім того, учні повинні знати як захистити своє право на інтелектуальну власність.

Дуже важливо, щоб норми академічної доброчесності формувалися ще у школі, адже її дотримання учнями – запорука успіху у майбутньому. На школу покладена велика відповідальність, яку вона повинна виправдати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3/print>.
2. Довідник з академічної доброчесності для школярів / уклад. М. В. Григор'єва, О. І. Крикова, С. Г. Певко ; за заг. ред. О. О. Гужви. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 64 с.

3. Академічна доброчесність для школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2643-uchnyam-pro-akademchnu-dobrochesnst>.

*Дейнега І. О.,
д-р. екон. наук, професор кафедри менеджменту
Рівненський державний гуманітарний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЯКІСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Згідно із Законом України «Про освіту» академічна доброчесність є одним із базових принципів освітньої діяльності та вагомим фактором оцінювання якості освітніх послуг, що надаються закладами освіти, та є «сукупністю етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Міжнародний центр академічної сумлінності визначає академічну чесність як зобов'язання дотримуватись таких фундаментальних цінностей як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність, відповідно до яких формуються принципи поведінки учасників академічного простору. У 2013 році робоча група переглянула первинну версію, включивши в неї оновлене шосте значення: сміливість [2], адже, як доречно зазначається у [3] «повага до власної думки починається з поваги до думок інших, а повага до власного тексту – з поваги до чужих».

Рівень академічної доброчесності у суспільстві фактично залежить від сформованості суспільної свідомості в певній країні, уявлення громадян стосовно

технології побудови кар'єри, впливу на результати певної роботи, зокрема і навчання, корупційних складових, особистих зв'язків тощо. Погоджуємось з [4], що академічна доброчесність стосується не лише якості освіти, «вона напряду впливає на те, яких громадян виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в суспільстві». В кінцевому рахунку цей принцип дозволяє сформулювати загальні правила поведінки і у професійній діяльності випускників закладів освіти, визначає цивілізаційний поступ суспільства в цілому.

Проблема академічної доброчесності є не новою і характерна вона не лише для освітян нашої країни. Результати дослідження Д. Маккейба і Міжнародного центру академічної чесності, проведеного в період з осені 2002 року по весну 2015 року, свідчать про те, що більше половини магістрантів були нечесними при формуванні відповідей тестів (39 %) і більше половини допускають можливість використання не доброчесної поведінки (68 %). Серед здобувачів вищого освітнього рівня – аспірантів, цей відсоток дещо нижчий (відповідно, 17 % та 43 %). Крім того, опитування McCabe, що охопили більш ніж 70 000 учнів старших класів в більш, ніж у 24 середніх школах в Сполучених Штатах, показали, що 64 % учнів зізналися в шахрайстві при здачі тесту, 58 % зізналися в плагіаті і 95 % заявили, що брали участь в будь-якій формі шахрайства, будь-то тест, плагіат або копіювання домашнього завдання [5].

Офіційна позиція Стенфорда, пов'язана з цією темою, полягає у визнанні академічного обману як «представлення чужої роботи за свою», що може приймати різні форми, в тому числі це може бути «покупка курсових робіт або відповідей на тестові питання заздалегідь, оплата іншому за виконання замість здобувача певної роботи» [6]. При цьому дослідники визнають, що академічна доброчесність є явищем системним, здатним переходити з нижчого на вищий освітній рівень, адже, як вони зазначають, «обман може початися у початковій школі, коли діти порушують правила, щоб виграти у змаганні з однокласниками». Результати

дослідження поведінки дітей середньої школи (12-14 років) встановили, що у цьому віці мотивація до обману підвищується, оскільки більше уваги приділяється оцінкам. Це ж явище буде притаманне і студентам, які мотивовані до обману, бо прагнуть отримати вищу оцінку [6]. При цьому були встановлені такі причини порушення академічної доброчесності: кампусна норма; немає коду честі; не суворе покарання; факультет не підтримує політику академічної чесності; мало шансів бути спійманим; явище більш властиве великим, ніж меншим навчальним установам [6].

Діджеталізація суспільних процесів посилила можливості академічної не доброчесності в освітньому просторі, адже списати або замовити роботу та видати її за свою можна, не витрачаючи значних зусиль. Саме тому проблема академічної доброчесності потребує нових інструментів для вирішення.

Таким чином, академічна доброчесність є важливою складовою забезпечення якості освітнього процесу, організації наукової діяльності у закладах освіти, що надають освітні послуги різних освітніх рівнів. Найбільш широко ця проблема представлена для закладів вищої освіти, що, займаючись навчальною роботою, більшою мірою здійснюють і наукову діяльність. Викладачі закладів вищої освіти мають відповідально відноситись до організації навчання, формування навчально-методичних матеріалів, використовуючи лише перевірені дані, прагнути уникати плагіату, належно цитувати роботи інших.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст.380. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 02.12.2019).
2. Fundamental Values of Academic. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Integrity <https://academicintegrity.org/fundamental-values/> (дата звернення: 02.12.2019).

3. Академічна доброчесність: практичний вимір. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist/> (дата звернення: 02.12.2019).

4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html) (дата звернення: 02.12.2019).

5. Statistics. International Center for Academic Integrity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academicintegrity.org/statistics/> (дата звернення: 02.12.2019).

6. Academic Cheating Fact Sheet. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.stanford.edu/class/engr110/cheating.html> (дата звернення: 02.12.2019).

*Денисюк О. Ю.,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теорії та історії мистецтва
Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Важливою умовою успішного розвитку вищої освіти в Україні, зокрема у підготовці майбутніх архітекторів, художників, дизайнерів, мистецтвознавців у Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури (далі – НАОМА) є впровадження принципів академічної доброчесності у навчальному процесі та науковій діяльності як студентів, так і викладачів вишу.

Відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» №2145-VIII (2017 р.), академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Зокрема, дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання [1].

Академічна доброчесність в НАОМА регулюється «Положенням про запобігання академічному плагіату» (2013 р.), розробленого у відповідності до чинного до законодавства України, статуту НАОМ, кращих міжнародних та вітчизняних практик [2]. Дане положення визначає основні принципи дотримання академічної доброчесності, утвердження чесності та етичних цінностей науковцями та здобувачами вищої освіти в освітній, науковій, виховній та інших видах діяльності.

В положенні закладені також питання щодо порядку здійснення заходів із запобігання та виявлення плагіату, які включають в себе: формування, видання та поширення методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у наукових і навчальних працях матеріали; ознайомлення науково-педагогічних, наукових та інших працівників НАОМА, а також осіб, які навчаються, з документами, що унормовують запобігання академічного плагіату та встановлюють відповідальність за академічний плагіат; сприяння органам студентського самоврядування, первинній профспілковій

організації студентів, аспірантів та докторантів, науковому товариству в ознайомленні осіб, які навчаються, з правилами наукової етики; занесення при плануванні виховної роботи факультетів, кафедр заходів із формування у здобувачів вищої освіти етичних норм, що унеможливають академічний плагіат; розміщення на веб-сайтах періодичних видань НАОМА викладу етичних норм публікування та рецензування статей тощо [2].

Окрім «Положення про запобігання академічному плагіату», академічна доброчесність регламентується окремою частиною «Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти у Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури» (2017 р.), У частині 10 цього положення визначено заходи щодо створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників навчального закладу та здобувачів вищої освіти [3].

Для протидії поширення академічної нечесності в повсякденній практичній діяльності НАОМА передусім проводяться заходи щодо ознайомлення науково-педагогічних, наукових та інших працівників НАОМА, а також доводиться до них встановлена відповідальність за академічний плагіат. На досягнення позитивних результатів у цій сфері забезпечення академічної доброчесності істотно впливає введення до освітніх програм і навчальних планів підготовки фахівців з вищою мистецькою освітою навчальних дисциплін, що забезпечують формування загальних компетентностей з дотримування етичних норм і принципів, а також видання та розповсюдження методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у наукових і навчальних працях джерела, документи та матеріали [3]. У НАОМА також здійснюються інші заходи щодо профілактика плагіату, зокрема через перевірки академічних текстів засобами програмного забезпечення, що має інструменти розпізнавання різних мов.

Дає непогані результати безпосередня робота зі студентами які, починаючи з першого року навчання в Академії, вивчають основи академічного письма.

Отримані знання вони використовують на практиці при написанні рефератів, есе, курсових, дипломних та інших видів письмових робіт. Зокрема, на кафедрі «Історії та теорії мистецтва» НАОМА у робочих програмах окремих дисциплін, що вивчаються на різних курсах, передбачено детальне ознайомлення студентів із принципами академічної доброчесності. Серед них – «Вступ до мистецтвознавства», «Основи наукових досліджень», «Наукова-дослідна переддипломна практика» та інші. Кафедра вимагає, щоб кожен студент у своїй письмовій роботі використовував тільки перевірені дані, уникав плагіату та належно цитував використані джерела, документи та матеріали, відповідально ставився до навчання.

Отже, академічна доброчесність є важливою складовою сучасного наукового світу та одним з елементів, що впливають на репутацію академічної установи. Імплементация принципів академічної доброчесності у освітньому та науковому процесі НАОМА є одним із основних пріоритетів її діяльності, стало нормою її повсякденного академічного життя, важливою складовою забезпечення якісної вищої мистецької освіти своїх випускників.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Положення про запобігання академічному плагіату. Протокол №1 від 15 жовтня 2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://naoma.edu.ua/ua/academy/naukova_robota/polozhennya/.
3. Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти у Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури. Наказ від 27 вересня 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://naoma.edu.ua/ua/academy/naukova_robota/polozhennya/.

*Задирака Д. А.,
канд. мед. наук, доцент кафедри інфекційних хвороб
Запорізький державний медичний університет*

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАПОБІГАННІ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [1]. Проте в умовах глобалізації освітнього процесу, широкого впровадження глобальної мережі Інтернет, де у відкритому доступі знаходяться різноманітні продукти інтелектуальної власності, важливого значення набувають такі поняття як, «академічна доброчесність», «плагіат», «самоплагіат» [2]. Враховуючи те, що саме заклади вищої освіти є головним інструментом розвитку науки в нашій країні, важливого значення набуває створення, удосконалення та впровадження системи заходів для боротьби з академічною недоброчесністю, роз'яснення небезпек, пов'язаних з академічною нечесністю, формування та культивування у всіх осіб, які беруть участь в освітньому процесі, цінностей індивідуального успіху й пріоритетності особистих інтересів як основи інтелектуальної чесності [3].

Для розробки та впровадження певних заходів щодо протидії академічній недоброчесності освітяни повинні чітко розуміти не тільки сам термін «академічна доброчесність», але й знати основні форми порушення академічної доброчесності.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» «Академічна доброчесність» – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та впровадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Основними формами порушення академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат –

оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів; фабрикація– фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу; обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання; хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі [1].

На нашу думку в сучасних умовах саме заклади вищої освіти завдяки автономії повинні нести відповідальність не тільки за забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, але й за дотримання принципів академічної доброчесності як співробітниками так й студентами. Для запобігання та активного виявлення різноманітних форм порушення академічної доброчесності, заклади вищої освіти повинні:

- формувати колектив, який не тільки не сприймає, але й не допускає порушення академічної доброчесності;
- створювати умови нетерпимості до випадків академічної недоброчесності;
- створювати експертні комісії для виявлення порушення академічної доброчесності в наукових статтях, монографіях, підручниках, навчальних та методичних виданнях, дисертаціях тощо;

– виявляти та притягувати до відповідальності співробітників та студентів, винних у порушенні академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закону України Про освіту від 05.09.2017 №2145-VIII Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
3. Гаруст, Ю.В. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців [Текст] / Ю.В. Гаруст, Б.О. Павленко // Правові горизонти. – 2017. – Вип. 4(17). – С. 88-95.

*Іванова О. А.,
заступник директора з навчальної роботи
Комерційний технікум
Дніпровського державного технічного університету*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Загальновідомо, що освіта є основою духовного, інтелектуального, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини, її інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, талантів, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей. Метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є гарантування якості освіти. Одним із компонентів системи забезпечення якості

освіти є система забезпечення якості в закладах освіти, що включає систему та механізми забезпечення академічної доброчесності.

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» «академічна доброчесність» визначається, як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Зауважимо, що кожен учасник освітнього процесу зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Формування академічної доброчесності здобувачів освіти є одним із завдань закладу освіти.

На законодавчому рівні України визначено, що дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання [1].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1].

Зазначимо, що порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання [1].

Слід відмітити, з набранням чинності Закону України «Про фахову передвищу освіту» система забезпечення якості фахової передвищої освіти в Україні складається із забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладу фахової передвищої освіти та здобувачами фахової передвищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності [2].

Згідно статті 26 Закону України «Про фахову передвищу освіту» забезпечення академічної доброчесності в системі фахової передвищої освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про освіту» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Порушеннями академічної доброчесності у закладі фахової передвищої освіти, крім передбачених Законом України «Про освіту», є: несанкціонована співпраця; академічне шахрайство; необ'єктивне оцінювання [2].

Так, за порушення академічної доброчесності здобувачі фахової передвищої освіти можуть притягатися до такої академічної відповідальності: зауваження; повідомлення батькам, законним представникам; повторне проходження поточного, підсумкового та/або річного оцінювання; повторне проходження державної підсумкової атестації та/або атестації здобувачів; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої, освітньо-професійної програми; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом фахової передвищої освіти пільг з оплати навчання; позбавлення отриманих з порушенням академічної доброчесності призових місць на учнівських та студентських

змаганнях, турнірах, олімпіадах, конкурсах; відрахування із закладу фахової передвищої освіти [2].

За порушення академічної доброчесності педагогічні (науково-педагогічні) працівники закладів фахової передвищої освіти можуть притягатися до такої академічної відповідальності: відмова у присвоєнні, підтвердженні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення на строк від одного до п'яти років права брати участь у роботі комісій з атестації педагогічних (науково-педагогічних) працівників, з акредитації освітньо-професійних програм, з інституційного аудиту закладів освіти, у журі учнівських і студентських олімпіад та інших змагань, у дорадчих і робочих органах, створюваних органами державної влади та органами місцевого самоврядування; недопуск до проходження сертифікації строком на три роки, позбавлення сертифіката; обмеження права на вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників; прийняття атестаційною комісією рішення про невідповідність займаній посаді педагогічного (науково-педагогічного) працівника; недопущення до участі у конкурсі на посаду керівника закладу фахової передвищої освіти строком на п'ять років [2].

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності, а також види відповідальності за конкретні порушення визначаються колегіальним органом управління закладу фахової передвищої освіти.

Рішення про академічну відповідальність педагогічних (науково-педагогічних) працівників приймає колегіальний орган управління закладу фахової передвищої освіти або атестаційна комісія відповідного рівня.

Рішення про академічну відповідальність здобувачів освіти приймає педагогічний (науково-педагогічний) працівник, який виявив порушення. В інших

випадках рішення може прийматися керівником та/або колегіальним органом управління закладу фахової передвищої освіти за погодженням з органами студентського самоврядування [2].

Отже, аналіз останніх нормативно-правових документів показав, що кожен учасник освітнього процесу зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності, за порушення якої вони можуть притягуватися до відповідальності. Від дотримання та культивування принципів академічної доброчесності значною мірою залежить якість освіти. Вважаємо, що з метою подолання проблеми академічної недоброчесності з боку учасників освітнього процесу необхідно постійно вивчати передовий вітчизняний досвід та надбання євроспільноти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 06.12.2019).
2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06 червня 2019 року №2745-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 06.12.2019).

Іванців О. Р.,
канд. мед. наук, асистент кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії
Івано-Франківський національний медичний університет

Поливкан М. І.,
канд. мед. наук, асистент кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківський національний медичний університет

Попович Ю. І.,
д-р. мед. наук, професор, завкафедрою клінічної
анатомії та оперативної хірургії
Івано-Франківський національний медичний університет

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У МЕДИЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

«Дві речі наповнюють нашу душу завжди новим і все більш сильним подивом і благоговінням, чим частіше і триваліше ми міркуємо про них – це зоряне небо наді мною і моральний закон у мені», – саме так за словами І.Канта повинні втілюватися принципи академічної доброчесності кожним учителем та викладачем вищої школи.

Недотримання академічної доброчесності для України є надзвичайно актуальним. Нерідкісною є ситуація, коли наукові роботи виконуються на замовлення, студенти часто звертаються до електронних ресурсів із написанням різного роду рефератів, де змінюється тільки титульний аркуш, без вказівок прізвищ справжніх авторів, наукові статті та тези часто перефразовують, істинною метою наукової роботи є не підтвердження висуненої гіпотези, а отримання наукового ступеня доктора філософії тощо. Суспільство, у якому такі речі вважають нормою, не може знаходитися на високому щаблі свого розвитку.

Важливими цінностями у академічній доброчесності є запобігання шахрайству та уникнення плагіату, що забезпечуватимуть виконання академічних стандартів у медичних виданнях. Слід насамперед усвідомлювати потенційні внутрішні та зовнішні чинники, що провокують академічну недоброчесність, таких

як моральні, освітні, виховні та інституційні. Вивчення і розуміння природи їхнього походження дасть можливість розробити та імплементувати ефективні заходи, які спрямовані на запобігання плагіату не тільки на місцевому, а й на національному рівнях.

Академічна доброчесність нерідко впливає на те, як молодь виховується у даному суспільстві, чи існують у студентів медичних вузів мотивація до самостійного вивчення матеріалу, а потім до його відтворення в усній формі, у вигляді тестових завдань чи виконання вузькоспрямованих практичних навичок адже в майбутньому їм бути лікарями. Самостійність у навчанні – це важка і наполеглива праця, яка допомагає досягати успіхів не тільки окремому індивіду, так і країні в цілому, адже обман, шахрайство часто стають нормою академічних відносин, що відтворює рівень розвитку держави [2].

Основною причиною академічної недоброчесності у вітчизняній школі є те, що члени академічної спільноти не мають єдиного стандарту правильної академічної поведінки, яка часто не має окреслених меж. Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення чужого твору під іменем тієї особи, яка не є автором вказаного твору, без оформлення відповідних посилань. Плагіат може бути не тільки у навчальному, а й у науковому процесі [1].

До шахрайства також належить підробка підписів в офіційних документах, проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності; написання не своїх варіантів завдань на контрольних заходах; використання системи прихованих сигналів під час виконання групових контрольних заходів, тестів тощо з однаковими варіантами; отримання несанкціонованої допомоги під час виконання тих завдань, які передбачають самостійне виконання [3].

Існує легенда, за якою знання учителя – немов криниця, вода у якій чиста, джерельна. Проте справжній учитель – це той, у якого біля його криниці ще й срібне відеречко, за допомогою якого учні можуть черпати ці знання. Гідний вчитель – це той, хто власним прикладом демонструє учням-студентам глибокі знання з дисципліни, надихаючи їх на власні особисті успіхи.

Отже, на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства важлива роль в імплементації принципів академічної доброчесності належить молодим викладачам, які повинні бути еталоном впровадження етичних ідеалів та моральних стандартів в українському медичному освітньому просторі. Підтримка високих стандартів доброчесності у процесі навчання майбутніх медиків повинна бути пріоритетом вищої медичної школи на теренах України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України / М-во освіти і науки України ; Ін-т освітньої аналітики. – Київ, 2016. – 42 с.

2. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт / Володимир Сацик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chydiyevyj-kontsept>.

3. Совсун І. Чек-ліст реформи. Що змінюється у вищій освіті / Інна Совсун // Україн. правда. – 2016. – 19 лют. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2016/02/19/208359>.

*Кудлаєнко С. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАСАДА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

Забезпечення якісної освіти в Україні потребує залучення додаткових ефективних засобів та інструментів. Проте, в сучасних умовах нівелюються основні вихідні принципи, на яких базується українська освіта. До таких принципів відносимо і академічну доброчесність.

За останні два-три роки тема академічної доброчесності в Україні встигла пройти шлях від повної новизни до певного визнання освітньою і науковою спільнотою. Про останнє свідчать як конкретні дії університетів із прийняття кодексів академічної етики й передплати на «антиплагіатні» комп'ютерні системи, так і прописування змісту, складових академічної доброчесності, видів її порушення (зокрема надане визначення академічному плагіатові) й варіантів відповідних санкцій у статті 42 нової редакції Закону України «Про освіту», ухваленої восени 2017 р. [1]. Сьогодні активно узагальнюються найбільш важливі питання, що виникають у академічній спільноті у зв'язку із просуванням «доброчесних» цінностей. Але варто звернути увагу на той факт, що ми змушені зіштовхуватися із проявами порушення таких цінностей.

Порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат.

Однією з причин, що сприяє розповсюдженню плагіату і піратства є відсутність належної координації у діяльності структур, причетних до розвитку інституту інтелектуальної власності. За висновками Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України таке положення склалось через недостатню ефективність охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що перешкоджає розвитку інноваційної діяльності, утворенню в Україні цивілізованого ринку інтелектуальної власності [2].

Наступними проявами виступають фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилянь, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу; списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання.

Вони дуже акцентовані кількісно (ми – «світові лідери» за відсотком списувань на екзаменах чи часткою різноманітних письмових робіт, завантажених студентами з інтернету, за часткою дипломів та дисертацій, написаних на замовлення), але не надто відрізняються якісно від тих, із якими зустрічається академічна спільнота в Європі.

Вже напрацьовано чимало інструментів мінімізації недоброчесних практик у навчанні студентів, зокрема в європейських університетах. Деякі з них, на наш погляд, можуть бути ефективними зважаючи на різноманітні особливості української ситуації в освіті.

У 2010 – 2018 рр. у 27 країнах-членах Європейського Союзу було проведене масштабне дослідження поширення плагіату у вищій освіті, відоме під аббревіатурою IPPHEAE (*англ.* Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe – «Вплив політик щодо плагіату у вищій освіті в Європі»). Результати цього дослідження були викладені у кількох наукових публікаціях [3]. Слід навести і прокоментувати тут окремі цікаві результати цього проекту, опубліковані у роботі.

Цікаво, що в Європі відсутній консенсус щодо того, що є плагіатом, що є і що не є припустимою академічною поведінкою студентів на різних етапах навчання. З

іншого боку, наявний консенсус про те, що кількість випадків плагіату й академічної нечесності надто висока. Незважаючи на це, частка студентів, які звинувачуються у плагіаті і до яких вживаються реальні санкції, мізерно мала. Більше того, адміністрації окремих освітніх закладів наполягають, що у них плагіату не існує, тому потреба у відповідній політиці відсутня [4].

Розвинені країни звернули серйозну увагу на академічну доброчесність лише в останні 10-15 років. Однак, наше відставання в часі та розумінні цих питань не є кричущим. Важливо відзначити, однак, що, за винятком Швеції, жодна країна ЄС не регулює академічний плагіат законом [5]. Європейські університети, очевидно, мають достатню суспільну довіру й турботу про власне «обличчя», щоб самостійно вирішувати ці проблеми. Так очевидно, що частина українських закладів вищої освіти, на жаль, без тиску законодавства не зможе розв'язати відповідні проблеми.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо, що вирішальним кроком у підтримці академічної доброчесності та протидії академічній недоброчесності має стати формування загальнонаціональної системи забезпечення якості вищої освіти. Без забезпечення якості вищої освіти на інституційному та системному рівнях важко говорити про ефективну діяльність у цьому напрямі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Біла книга. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України. – К.: Парламентське видавництво, 2008. – С. 446.
3. Академічна доброчесність в університеті: погляд і роль студентів – Saiup [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-v-universyteti-poglyad-rol-studentiv/>.

4. Glendinning I. European Perspectives of Academic Integrity. In: T. Bretag (ed.), *Handbook of Academic Integrity*, 2016. DOI 10.1007/978-981-287-098-8_3.

5. Академічна доброчесність у вищій освіті: місія неможлива. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1116-analitichnij-zvit-pro-kruglijstil-akademichna-dobrochesnist-u-vishchij-osvitimisiya-nemozhliva>.

*Кузьмак О. М.,
д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Луцький національний технічний університет*

*Кузьмак О. І.,
д-р. екон. наук., директор
Рівненська філія ПВНЗ «Європейський університет»*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Інформатизація суспільства, стрімкий розвиток технологій та вільний доступ до продуктів інтелектуальної власності полегшують процес використання та поширення інформації. Паралельно з цими позитивними явищами набувають усе більших обертів процеси недобросовісного запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок усіма категоріями вітчизняних вчених, тобто як молодими, так і більш досвідченими [1].

Шляхи подолання проблем, спричинених недотриманням принципів академічної доброчесності, стали в Україні предметом наукових досліджень та обговорення на різних академічних платформах. Утім, результати цих розвідок навряд чи можна вважати вичерпними через складність та неоднорідність проблеми.

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність трактується: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». А дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об’єктивне оцінювання результатів навчання [2].

Порушенням академічної доброчесності згідно Закону України «Про освіту» вважається:

- *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів, як нових наукових результатів;
- *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- *фальсифікація* – свідомо зміна чи модефікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– *списування* – використання письмових робіт із зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

– *необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [2].

Нажаль недбале ставлення до публікування академічних текстів стали нормою в українській освіті. Водночас існують два шляхи утворення та дотримання цієї норми – свідомо та несвідомо поведінка.

Академічна доброчесність стосується не лише якості освіти – вона безпосередньо впливає на те, яку молодь виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в суспільстві. Чи це важка і наполеглива праця, яка допомагає досягати успіхів як окремому індивіду, так і країні в цілому, чи це обман, шахрайство та сумнівна спритність, які потім стають нормами суспільних відносин і тягнуть країну на дно [5]

На сучасному етапі вищої освіти України принципи академічної доброчесності або сприймаються як щось абстрактне, модне, про що часто згадують, але не застосовують, або, у кращому випадку, як підстава заборонити студентам і викладачам безконтрольно і безвідповідально використовувати чужі думки, видаючи їх за свої, і визначити порядок покарання за плагіат і списування

[1]. У цьому розумінні академічна доброчесність зводиться до правил роботи з інформацією. Таке розуміння проблеми занадто вузьке, оскільки суть її вирішення полягає, насамперед, у світоглядно-ціннісній площині [6]. Основною причиною академічної недоброчесності у вітчизняній вищій школі є те, що члени академічної спільноти не мають стандарту академічної поведінки, не має також і межі неприйнятної академічної поведінки.

Утвердження принципів академічної доброчесності є доволі непростим процесом, який передбачає не лише окреслення, фіксацію, але й свідоме та вільне прийняття цих принципів усіма членами академічної спільноти. Отже, на сьогодні найактуальнішою та нагальною проблемою є відсутність широкого обговорення даних проблем у колі освітян України, відсутність популяризації академічної доброчесності, починаючи зі школи та завершуючи закладами вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Дойчик М. Академічна чесність : данина моді чи життєва необхідність? / М. Дойчик // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – С. 93 – 106.

4. Wolf S. Bride and cheat to get a doctoral degree in German? / Sebastian Wolf // Transparency International: Global Corruption Report: Education / Gareth Sweeney, Krina Despota, Samira Lindner (Eds.). – New York : Routledge, 2013. – 424 p.

5. Крок за кроком до нової академічної культури (за результатами року роботи Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.saiup.org.ua/novyny/krok->

krokom-novoyi-akademichnoyi-kultury/.

6. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету/ Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.

*Майстер Л. А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

За сучасних умов розвитку сучасного суспільства проблема академічної доброчесності в освітньо-науковому економічному середовищі відіграє вагомое значення. Особливо актуальною зазначена криза академічної доброчесності постала в умовах сьогодення у зв'язку із розвитком, впровадженням та широким використанням інформаційних інтернет-ресурсів та технологій для подання у вільному доступі результатів інтелектуальної власності серед української наукової та освітньої спільноти. Зазначені інформаційні ресурси надають можливість до використання чужих наукових ідей у сфері економіки та висвітлення їх як власних.

Основоположними принципами академічної порядності має бути чесність, довіра, повага, справедливість та відповідальність, яких слід дотримуватись усім учасникам академічного простору. Головною причиною виникнення академічної доброчесності в Україні є відсутність у вищих навчальних закладах глибокого розуміння того, чим саме є академічна доброчесність, а також процедур, які мають цю доброчесність забезпечувати.

Однією із засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є академічна доброчесність. Так, статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність визначена як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Академічна доброчесність розглядається в розрізі науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти.

1. Щодо дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, то дотримання ними академічної доброчесності передбачає, зокрема:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання [2].

2. Щодо дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [2].

Порушенням академічної доброчесності в науковій-дослідній сфері вважається:

- академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [2, 4].

Види академічної відповідальності учасників у сфері освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та внутрішніми положеннями вищого навчального закладу.

За порушення академічної доброчесності науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня (вченого звання);
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [2].

З метою підтримання академічної доброчесності у жовтні 2018 р. для закладів вищої освіти на законодавчому рівні Міністерством освіти України було розроблено докладні та змістовні Рекомендації з академічної доброчесності [3], а також в результаті проведених тривалих обговорень та дискусій стосовно академічної доброчесності окремо доповненням до рекомендацій подано Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності [4]. У глосарії доступно та зрозуміло викладено усі основні визначення, які стануть чіткими орієнтирами для викладачів та студентів закладів вищої освіти. Такі матеріали було розроблено в межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні –

SAIUP за підтримки Посольства США. Механізм дотримання академічної доброчесності в Україні із врахуванням положень Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні – SAIUP за підтримки Посольства США висвітлений у Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [3], в основу якого закладено такі основні блоки (рис. 1).

Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності складаються з 6 окремих блоків.

Перший блок – «Набуття студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма». У даному блоці мова йде про те, якими компетентностями для дотримання академічної доброчесності має володіти науково-педагогічний працівник, якими має оволодіти здобувач вищої освіти, а також викладено пояснення щодо прийомів навчання студентів належному академічному письму.

У другому блоці подано рекомендації щодо роботи з викладацьким колективом. Зокрема, про способи мотивації викладачів, які є вимоги до них та як створити у закладі атмосферу академічної доброчесності.

Третій блок присвячено питанням санкцій, які можуть вживатися до викладачів та студентів за порушення академічної доброчесності.

В четвертому блоці надано рекомендації щодо створення кодексу академічної етики та етичної комісії закладу вищої освіти для вдосконалення внутрішніх процедур дотримання доброчесності.

П'ятий блок надає орієнтири для закладів щодо вимог до письмових робіт, які допоможуть забезпечити академічну доброчесність. Разом з тим, у цьому блоці методичних рекомендацій надаються поради, як проводити захисти письмових робіт.

Шостий блок Методичних рекомендацій присвячений особливостям перевірки на академічний плагіат дисертаційних робіт та їх публічного захисту.

Рисунок 1. Основні сучасні засади формування принципів академічної доброчесності в Україні [3]

Варто зазначити, що першочерговою основою формування доброчесного академічного середовища в закладах вищої освіти є розуміння усіма його членами необхідності дотримання принципів академічної доброчесності: науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти. На академічній доброчесності базується довіра між колегами, роботодавців, замовників освітніх і наукових послуг, спонсорів, грантодавців та інших стокхолдерів. Наявність інтелектуальної власності надасть змогу залучити кращих студентів, викладачів і науковців, які формуватимуть репутацію закладу вищої освіти, та, відповідно, сприятимуть стійкому його розвитку і конкурентоспроможності на освітній ниві.

Напрацювання практичних навичок якісного академічного письма – то є складний процес, опанування якого потребує самовдосконалення, постійних і наполегливих зусиль. Першочерговими заходами, які практично ефективно допомагають уникати плагіату є передбачення опрацювання унікальних даних, виконання роботи над опрацюванням джерел із високим ступенем деталізації, чіткого визначення джерел, які необхідно дослідити та як саме ними скористатися, за необхідності слід коректно посилатися на джерела інформації у випадках запозичення ідей чи відомостей, а також надавати власну моральну оцінку вчинкам, співвідносити їх із професійними нормами.

У період за останні роки академічна доброчесність в Україні пройшла шлях від повної новизни до певного визнання освітньою і науковою спільнотою.

Запровадження принципів академічної доброчесності в українських закладах вищої освіти – це питання підняття якості вищої освіти та репутації самих закладів вищої освіти, підвищення їхнього рейтингу, визнання дипломів університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників цих закладів вищої освіти.

Академічна доброчесність у сучасному світі є тим основним важелем, який буде фундаментом внутрішньої гармонії людини, стійкості її характеру та послідовності морального образу. Вища освіта через навчання і дослідження

фактично скріплює цей фундамент елементами академічної доброчесності, які покликані виховувати інтелектуальну гідність і повагу до різноманіття думок та ідей, реалізуючи тим самим свою соціальну місію [6].

Академічна доброчесність означає, що в процесі навчання чи досліджень, здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники та вчені-науковці керуються, зокрема, принципами чесності, чесною праці та навчання. Неприйнятним є плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих напрацювань.

Нажаль, сьогодні, виходячи з міжнародного дослідження здобувачів економічних спеціальностей, яке базувалось на опитуванні респондентів з багатьох частин світу, у тому числі, з України, було показано, що випадки академічного шахрайства найчастіше зустрічаються саме в нашій країні, а найменше схильності до таких проступків у представників США [6].

Вагомими інструментами покращання доброчесності є успішне просування належних освітніх практичних заходів у закладах вищої освіти, де такі практики раніше здійснювались недостатньо, за різними дослідженнями, має спиратися на такі передумови:

1. досягнення сталих результатів у впровадженні норм академічної доброчесності можливе тільки за умови тривалих і наполегливих зусиль керівництва закладу в напрямі просування цих норм і цінностей. Оскільки це не є питання «швидкого рішення», коли університету достатньо прийняти етичний кодекс чи передплатити систему виявлення в тексті ознак плагіату й відзвітувати, що проблему успішно розв'язано;

2. науково-педагогічні працівники повинні мати відповідну кваліфікацію у питаннях сучасного академічного письма, знання про доброчесні й недоброчесні практики навчання, їх причини, інструменти реагування; мати досвід редагування текстів із елементами плагіату. Отож, необхідна організація навчання науково-педагогічних працівників цього питання;

3. вмотивованість науково-педагогічних працівників працювати на засадах академічної доброчесності. Небажання викладачів займатися цими питаннями властиве не лише Україні, а й багатьом іншим країнам;

4. обговорення теми академічної доброчесності із колегами. Якщо проблема замовчується, вона не вирішиться. Окрема порада - колеги по кафедрі мають систематично обмінюватися досвідом запровадження доброчесних практик, проговорювати це питання у своєму колективі не рідше, ніж кожні один-два місяці;

5. інформування здобувачів вищої освіти про політику навчального закладу, для того, щоб вони відчували себе частиною «чесної» академічної спільноти. Необхідно пояснювати здобувачам вищої освіти переваги від доброчесності, мотивувати їх до підтримки високих цінностей академічної спільноти, які дозволяють зберігати й створювати нове знання про навколишню дійсність;

6. вміти планувати і проводити навчальні заходи, які ефективно допомагають здобувачам вищої освіти уникати плагіату;

7. уміти виявляти випадки плагіату в текстах.

Успішне навчання академічному письму опирається на таких обставинах:

1. включення академічного письма до освітніх програм як окремої складової. Зокрема, основи академічного письма (неприпустимість плагіату, вміння формулювати й доводити власні думки й висновки, оформлення тексту згідно із стандартами) доречно викладати бакалаврам. Більш просунуті навички вироблення власного авторського стилю студент набуває під час написання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) як повноцінне дослідження обраної теми. Важливі питання для аспірантів - академічне письмо іноземною мовою, структура наукових статей;

2. навчання певним елементам академічного письма усередині конкретної дисципліни, яка передбачає підготовку письмового завдання: якщо курс академічного письма буде окремим, його буде вести інший викладач, студенти

можуть не застосовувати опановані в цьому курсі інструменти при підготовці завдання з іншої дисципліни. Тобто, окремий курс письма може сприйматися відірвано від контексту іншої дисципліни та потреб студента в її межах;

3. пояснення сутності, особливостей та причин шкідливості (неприпустимості) плагіату якомога раніше на початку дисципліни.

4. приділення уваги детальному поясненню вимог до письмового завдання. Неконкретні та недостатні вимоги до письмового завдання – це є типова скарга українських студентів;

5. вживання санкцій за плагіат лише після того, як ви переконаєтесь, що студенти зрозуміли, як уникати плагіату. Автори вказують, що санкції мають бути спів мірними із важкістю плагіату, вони мають реально застосовуватися до більшості порушень, інакше виникає несправедливість по відношенню до тих, хто не зазнав санкцій за порушення доброчесності, а також до тих, хто сумлінно виконав свою роботу (вони одержують ту саму оцінку, що й «порушники»).

6. прагнення до роз'яснення й навчання. Поважайте студента та його гідність: студент часто щиро бажає навчитися новому, але не скаже вам про це відкрито. Дослідження свідчать, що недостатнє навчання студентів необхідним технікам виконання завдань - значно вагоміша причина їх плагіату, аніж їх прагнення обманути викладача.

7. готувати завдання для письмової (самостійної) роботи якомога конкретнішими. Наприклад, вузьке питання, на яке має дати відповідь студент, застосування певних методів, робота із конкретною статистичною інформацією, опрацювання визначених викладачем джерел (публікації, відео, фільми тощо). Аналіз і зіставлення двох якісних робіт, які аргументують протилежні точки зору на певне питання;

8. винесення на іспит питання за змістом опрацьованих упродовж семестру конкретних джерел;

9. застосування при формулюванні завдань третій і вищі рівні таксономії Блума. Відповіді на завдання, сформульовані через дієслова перших двох рівнів, легко копіюються з інтернету. Система Блума побудована за принципом матрьошки: виконання завдання вищого рівня можливе лише через опанування відповідної інформації нижчих рівнів. Тобто, якщо ви дасте завдання на оцінювання певної інформації, якісна відповідь на нього неминуче покаже знання й розуміння матеріалу [8];

10. переконаність у тому, що належно пояснені вимоги до завдання і критерії його оцінювання;

11. розроблення нестандартних, творчих завдань;

12. оновлення завдань регулярно;

13. надавання здобувачам вищої освіти прикладів готових робіт;

14. обговорення зі здобувачами вищої освіти прикладів якісного та неякісного академічного письма.

Під час підготовки здобувачами вищої освіти письмових робіт підвищити академічну доброчесність можливо такими способами:

1. проведення щонайменше однієї проміжної перевірки чорнового варіанту письмової роботи із наданим відгуком і рекомендаціями;

2. структурувати виконання роботи у часі, із проміжними перевірками кожного етапу її підготовки;

3. надання здобувачам вищої освіти критеріїв оцінювання робіт, аби студенти провели рецензування робіт один одного;

4. не слід стверджувати здобувачам вищої освіти, що в їх роботі плагіат, адже таке твердження викликає захисну реакцію. Слід показати, як переробити, і перевірити доопрацьовану роботу;

5. показувати здобувачам вищої освіти, якщо є така можливість, результати перевірки їх текстів у системах виявлення текстових запозичень, це корисний інструмент [7].

Дотримання академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань підсумкового контролю результатів навчання; посилення на вихідні джерела інформації за умови використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Враховуючи результати проведених досліджень, чітко визначається прямий зв'язок між рівнем академічної доброчесності та безпековим станом в країні. Високий рівень доброчесності знижує рівень корупції, а це сприяє стабільній соціально-економічній ситуації в державі, укріплюючи у громадян відчуття безпеки. І, навпаки, - низький рівень академічної доброчесності негативно впливає на рівень довіри у суспільстві, виводячи на перший план кланові, сімейні та інші види взаємовідносин.

Важливо розуміти, що академічна доброчесність - це поняття широкіше та не обмежується проблематикою плагіату. Мається на увазі: стан довіри, відповідальності та взаємоповаги всередині наукового співтовариства, для якого важливими є поняття справедливості та чесності.

З точки зору світових стандартів вищої школи академічна доброчесність – це дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.

У перекладі з латинської мови прикметник *integer* означає «довершений, повний, цілісний», а іменник *integrity* – «довершеність, повнота, цілісність» психологічного стану людини, який відзначається її внутрішньою гармонією, стійкістю і послідовністю морального образу. У поєднанні зі сполучним прикметником *academic*, як ознаку належності того чи іншого суб'єкта чи предмету до університету, процесів навчання та мислення, отримуємо категорію академічної доброчесності (*academic integrity*).

Світова академічна спільнота виділяє наступні критерії академічної доброчесності:

1. Чесність, тобто відсутність будь-якого обману в навчальному процесі.
2. Довіра між студентом і викладачем.
3. Справедливість – отримання благ, які людина дійсно заслужила.
4. Повага однієї сторони до іншої і навпаки.
5. Відповідальність.
6. Підзвітність.

Так, Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні, розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності». Відповідно до зазначеного підходу, академічна доброчесність – це відданість академічної спільноти, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності й мужності [6].

З метою вирішення проблеми академічної доброчесності в Україні на початку 2016 року Американські ради з міжнародної освіти спільно з Міністерством освіти і науки України та за підтримки Посольства Сполучених Штатів розпочали впроваджувати Проект Сприяння академічній доброчесності в Україні (STRENGTHENING ACADEMIC INTEGRITY IN UKRAINE PROJECT (SAIUP). Термін реалізації Проекту – з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2019 року.

Метою Проекту є донесення до університетської спільноти значення академічної доброчесності і наслідки недотримання її постулатів.

Проект Сприяння академічній доброчесності в Україні розпочали Американські ради з освіти за участі Міністерства освіти і науки України та за підтримки Посольства Сполучених Штатів, охоплено 10 українських університетів - з різних регіонів і з різними характеристиками. Результатом роботи Проекту повинні стати своєрідні «історії успіху», які можна використати для трансформації системи вищої освіти загалом.

У рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні студенти, викладачі та персонал закладів вищої освіти отримують практичні знання та

навички про основні принципи поняття «Академічна доброчесність», а також план дій по впровадженню цих принципів в своєму навчальному закладі.

Проект SAIUP надасть можливість відіграти одну з вагомих ролей в трансформації українського суспільства, а саме змінюючи систему вищої освіти, він одночасно змінюватиме суспільні цінності, носіями яких стануть випускники і студенти закладів вищої освіти. Проект SAIUP покаже важливість та практичну цінність академічної доброчесності через широку просвітницьку кампанію, з залученням студентів, співробітників і адміністрації закладів вищої освіти у співпраці з Міністерством освіти і науки [5].

На сьогоднішній день все більше університетів приєднується до Проекту, приймаються Кодекси честі. З метою прищеплення навичок написання та оформлення наукових текстів, популяризації культури академічного письма у студентів, розробляється і впроваджується курс «Основи академічного письма».

Прийняття і підтримка кожним учасником освітнього процесу Проекту сприяння академічній доброчесності є запорукою гарного місця працевлаштування та основою стратегії життєвого успіху в цілому.

У науково-дослідній сфері можуть виникати помилки цитування, які виникають внаслідок порушення академічної етики, оскільки у сучасних умовах вони можуть призводити до викривлення наукометричних показників науковців та наукових видань, внаслідок чого порушуються права справжніх авторів.

Дискусійними й надалі залишаються питання щодо правильного цитування перекладів, оскільки процес покладу завжди вносить певні зміни у розуміння тексту, мається на увазі викривлення інформації стосовно позиції автора оригінального тексту.

Найбільш поширеними типовими помилками цитування є:

По-перше, відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, які запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело;

По-друге, посилання на інше джерело, але на те, з якого дійсно взята цитата;

По-третє, неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела.

Типовим для українських освітян і науковців з деяких галузей знань, зокрема, й з управління та адміністрування, є подання всієї публікації чи її оглядової частини у вигляді набору фрагментів, запозичених з різних джерел, які не завжди коректно оформлені, навіть якщо вони є прямим цитуванням. У таких текстах нерідко бувають переплутані посилання.

Та все ж таки, не зважаючи на все, помилки цитування є порушенням академічної етики, оскільки за сучасних умов вони створюють незручності для інших науковців, отже, як наслідок, можуть порушувати їх права. Іноді такі роботи містять ознаки інших порушень академічної доброчесності, а саме: обману, фальсифікації та/або фабрикації.

Не менш дискусійним у наукових колах є поняття самоплагіату. Самоплагіатом вважається, відповідно до законодавства України, «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [2].

Суть зазначеної проблеми полягає у тому, що автор власних наукових публікацій багаторазово відтворює одні й ті ж самі власні наукові результати. Однак, при цьому він подає їх як нові самостійно виконані результати, які не були в минулому відомими та не публікувалися раніше. Проте, слід мати на увазі, що у випадках самоплагіату мова йде не про залучення чи привласнення чужих наукових результатів, а про використання раніше опублікованих власних наукових результатів, що, звичайно, є некоректним з погляду академічної доброчесності.

Причинами необхідності виокремлення самоплагіату, як виду порушень академічної доброчесності, в країнах Європи вважають те, що самоплагіат:

- знижує довіру до науки, а також до наукових результатів окремих науковців та інституцій;

- призводить до отримання фальшивих переваг за фактично невиконану роботу (в отриманні додаткового фінансування на проведення наукових досліджень, які в дійсності фактично не виконувалися, підвищенні наукометричних показників автора та ін.);

- може порушувати авторські та суміжні права інших авторів чи співавторів.

Цікаво розуміти та знати, що поняття «самоплагіату» не можна застосовувати до випадків відтворення наукових результатів автора у публікаціях, які не є науковими. Наприклад, до його публікацій у соціальних мережах, засобах масової інформації, навчальних та науково-популярних виданнях та ін. проте, і в такому випадку відсутність посилань на першоджерело все ж таки може бути ознакою інших видів академічної недоброчесності.

Враховуючи зазначене стосовно кризи академічної доброчесності, свідченням наявності якої є збільшення кількості зафіксованих випадків плагіату, фальсифікації та фабрикації результатів в наукових працях українських вчених та освітян.

Основні чинники виникнення кризи академічної доброчесності:

1. Загальна криза суспільства, яке протягом кількох останніх десятиріч стало більш толерантним до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства й етичних норм. Посилення дискусій щодо академічної доброчесності збігається з початком подолання цієї кризи в останні роки, що, варто відзначити, вже є позитивним моментом. Однак проблема все ж залишається актуальною.

2. Відірваність вітчизняної вищої освіти та науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. Сьогодні відслідковується тенденція роботи вищої освіти на кількісні показники, папери, дипломи тощо, а не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства тощо. Реформа в освіті значною мірою спрямована на вирішення означених

проблем. Однак, її результати можна буде відслідкувати та відчутти лише через декілька років.

3. Проблеми чинного законодавства.

4. Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти та науки. Мова йде про надмірні вимоги законодавства та внутрішніх нормативних документів щодо кадрового забезпечення, кількості публікацій, обсягів кваліфікаційних та інших навчальних робіт тощо. До прикладу, в багатьох закладах вищої освіти вимоги до обсягу випускних кваліфікаційних робіт (проектів), курсових робіт, звітів з практики, інших письмових робіт, які мають підготувати здобувачі вищої освіти, передбачають, що одній годині навчального навантаження студента має відповідати 1-3-5 сторінок відповідного документа. Обсяг письмових робіт має бути узгоджений з часом, який за індивідуальним навчальним планом або робочими програмами навчальних дисциплін відводиться на їх виконання. Потребують перегляду нормативи щодо кількості наукових праць науково-педагогічних працівників (безвідносно до якості цих праць), які встановлюють Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності та інші нормативні документи.

5. Відсутність законодавчо встановлених чи загальноприйнятих процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на наявність плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.

6. Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких заробітних плат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень.

7. Поява нових технологій, які значно полегшують копіювання чужих наукових робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень

комп'ютерним моделюванням та правдоподібними оцінками, потрібне редагування графічних, відео- та аудіоматеріалів і т.п.

8. Практика фальсифікації наукових досліджень з окремих заполітизованих наук за часів СРСР, яка набула поширення в останні десятиріччя через ігнорування загально визнаних в європейських країнах стандартів якості досліджень та значне збільшення питомої ваги досліджень у відповідних напрямках.

Підвищення якості академічної доброчесності, у певній мірі, забезпечить володіння інструментарієм і методиками контролю її дотримання, а саме, до прикладу, застосування розроблених навчальним закладом регуляторних документів.

Слід зауважити, що застосування заходів академічної відповідальності має сенс тоді, коли усі учасники освітнього процесу розуміють зміст чинних норм, підстави і процедури притягнення до академічної відповідальності. Разом з тим, важливою умовою забезпечення академічної доброчесності є створення чітких і зрозумілих процедур розгляду справ та прийняття рішень стосовно імовірних порушень.

Як видно із зазначеного вище, категорія «академічної доброчесності» відзначається своєю багато вимірністю та багатогранністю, а це означає поєднання в ній як певних фундаментальних цінностей, так і механізмів й інструментів їхнього забезпечення та впровадження. Неоцінено важливим є усвідомлення потенційних внутрішніх та зовнішніх чинників, які зумовлюють академічну нечесність, передусім морально-культурні, інституційні та освітньо-виховні. Вивчення та розуміння природи їх походження надасть можливість розробити та імплементувати ефективну політику забезпечення академічної доброчесності як національного рівня, так і локального масштабу.

Отже, виходячи із зазначеного, можна констатувати про те, що суспільство, яке живе самообманом, самопохвалою, краденими чи купленими результатами, не спроможне конкурувати із визнаними сучасними світовими досягненнями в

науковій сфері. Порушення академічної доброчесності призводитиме до передумов кримінальних правопорушень, існування подвійної, а то й потрійної моралі, яка ніколи не сприятиме ні розвитку, ні покращанню будь-якого із соціальних рівнів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. К.: Таксон, 2016. – 234 с. – Режим доступу: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf.

2. Закон України «Про освіту», затверджений Верховною радою України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%E4%EE%E1%F0%>.

3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. К.: Міністерство освіти і науки України, 2018. - 33 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

4. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). К.: Міністерство освіти і науки України, 2017. - 19 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

5. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) – Режим доступу: [http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html).

6. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? – Режим доступу: <http://education-ua.org.ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

7. Ніколаєв Є. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? Освітня політика. 2018 р. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1131-yak-prosuvati-tsinnostiakademichnoji-dobrochesnosti-v-ukrajinskikh-universitetakh>.

8. Інфографіка: таксономія Блума [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://abetkaland.in.ua/infografika-taksonomiya-bluma/>.

Медцовська М. О.,

Викладач

Хмельницького професійного ліцею електроніки

ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ, ЙОГО ВИДИ

Проблема плагіату актуальна для України та усього світу. Плагіат став предметом дискусій не тільки викладачів та студентів, а й політиків, урядовців та науковців. Поняття плагіату визначено для різних галузей знань та професійної діяльності.

Незважаючи на зусилля щодо пропагування дотримання принципів доброчесності, у навчальних закладів академічна нечесність викликає стурбованість. Академічна нечесність була проблемою завжди, але за останні десятиліття дослідники та викладачі повідомляють про різке зростання фактів академічної недоброчесності, особливо серед студентів у вищих навчальних закладах. З одного боку, інформаційні технології не стоять на місці, що сприяє створенню нових посібників для науково-дослідної роботи, але з іншого боку сприяє проявам плагіату.

Найпоширенішими методами приховування плагіату є: використання прихованих символів, заміна символів у слові латиницею, нерівномірне розміщення

запозиченого тексту в роботі, стилістична неоднорідність дослідження, написання роботи складною мовою та заміна слів синонімами, маніпуляція цитатами, переклад. Відзначимо, що для боротьби з плагіатом існує значна кількість програмних засобів, а програми для антиплагіатної експертизи (StrikePlagiarism, AntiPlagiarism.NET, Etxt antiplagiat, Advego Plagiatus, text.ru, тощо).

Також основними формами студентської академічної недоброчесності крім плагіату є списування, фальсифікація, випадки хабарництва при складанні заліків, іспитів, необ'єктивне оцінювання [1].

В Законі України «Про освіту» зазначено різновиди плагіату, такі як:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) раніше опублікованих власних наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання

неправомірної переваги в освітньому процесі;

– необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [2].

Схоже твердження про плагіат також є в Законі України «Про вищу освіту» [3].

Слід зазначити, що списування серед учасників освітнього процесу не є новим проявом недоброочесності. Новим є те, як студенти роблять це: вони більше не використовують шпаргалки. Нові високотехнологічні пристрої, використання різних гаджетів перетворили обман в шахрайство, для зупинення якого потрібні сміливі рішення. Наприклад, для боротьби з шахрайством вищі навчальні заклади застосовують інноваційні стратегії – від заборони пристроїв, тестування приміщень до відбору і глушіння радіосигналів.

На завершення слід наголосити, що для того щоб викоринити цю проблему, необхідно діяти комплексно. Крім програмного забезпечення з виявлення плагіату в закладах освіти потрібно сформувані загальні принципи і правила поведінки всіх учасників навчального процесу. Студенти повинні усвідомлювати наслідки своїх рішень, адже недоброочесні дії деяких студентів, послаблюють репутацію ВНЗ. В цьому і полягає академічна відповідальність – здатність бути свідомим своїх академічних дій чи бездіяльності, а також у разі недотримання принципів академічної доброочесності бути притягнутим до певних санкцій. Академічна неправомірна поведінка повинна бути досліджена та вирішена шляхом притягнення до адміністративної та дисциплінарної відповідальності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброочесності у вищих навчальних закладах України / Інститут освітньої аналітики. – К., 2016.

2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.google.com.ua/amp/s/kodeksy.com.ua/amp/pro_osvitu/statja-42.htm?espv=1

3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.help/1556-VII>.

Нагурна Я. В.,
*канд. мед. наук, асистент кафедри терапії №1
та медичної діагностики, гематології і трансфузіології ФПДО
Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УКРАЇНІ І СВІТІ

Академічна доброчесність передбачає: повагу до інтелектуальної власності, дотримання норм Закону «Про авторське право та суміжні права» самостійне виконання індивідуальних навчальних та наукових завдань, відповідальну роботу в групах надання достовірної інформації про використані дані, публікації та власні результати досліджень критичний аналіз фактів, даних, доказів; перевірка надійності та достовірності першоджерел коректне цитування, посилання на використані джерела інформації, оформлення списку літератури [5, с.6]. Академічна доброчесність, з одного боку, є складною міждисциплінарною категорією, яка поєднує в собі етичні норми й правила поведінки людини в освітньо-науковому середовищі та механізми й інструменти, за допомогою яких останні реалізуються нам на практиці. З іншого – існує цілий комплекс чинників, передусім морально-культурних, інституційних, освітньо-виховних, які впливають ззовні чи зсередини на університет, визначаючи його спроможність і прагнення протидіяти академічній нечесності [1, с.3].

У розвинених країнах академічна доброчесність визначається як критично важлива для забезпечення довіри до наукових результатів та до підтвердження результатів освіти випускників навчальних закладів. В світі можна спостерігати

три типи реакцій на проблему академічної доброчесності. Це: 1) повне замовчування проблеми та декларування її відсутності; 2) теоретичні розмови про академічну доброчесність на фоні замовчування та відмови розбирати конкретні випадки, аж до оголошення викриттів академічної доброчесності порушенням «академічної етики»; 3) відкрите та доброчесне ставлення до проблеми, моніторинг та розгляд виявлених випадків доброчесності та розробка заходів для попередження академічної доброчесності. Увага до проблематики академічної доброчесності виникла в Україні, з одного боку, з декларованого бажання долучитись до світових та європейських стандартів, а з іншого – внаслідок публічного викриття численних прикладів академічної доброчесності (в основному, це були випадки академічного плагіату). Поки що в Україні має місце реакція на проблему академічної доброчесності в основному за типом 2 – тобто проголошуються декларації, вносяться положення до законів та нормативних документів щодо вимог дотримання принципів академічної доброчесності. [3, с.3]. Порушення академічної доброчесності плагіат поєднує в собі наступні складові: хабарництво, списування, фальсифікація, самоплагіат, фабрикація [5, с.8]. У міжнародних практиках виділяють також поняття академічна автономія, під яким розуміється «автономія з відповідальністю» з акцентом на останньому елементі [7, с.25]. Вимоги дотримання стандартів академічної доброчесності містяться у численних міжнародних документах, серед яких є, наприклад, Європейська хартія дослідників, яка визначає вимоги до діяльності дослідників [4, с.33, 6, с.8]. На жаль, процеси взаємодії української академічної системи та міжнародного дискурсу щодо академічної доброчесності також відчують вплив взаємного негативного підсилення – помірно позитивне сприйняття міжнародною спільнотою імітації впровадження академічної доброчесності в Україні, та публічно позитивне підтримуюче ставлення до академічно доброчесних керівників освіти сприймається цими керівниками як підтримка їхнього курсу на

нехтування цінностями академічної доброчесності, на імітацію доброчесності, розвиток токсичних мереж в академічній спільноті та цькування викривачів. Зарубіжні університети, які декларують стандарти доброчесності, дозволяють собі партнерство з недоброчесними керівниками та закладами [4, с.33, 6,с.8]. Для виявлення наявності запозичень (оригінальності тексту) використовують спеціальні програми перевірки на плагіат. Plagiarisma, Advego, Plagiatius, Copyscape, StrikePlagiarism, Unicheck [5, с.13] Так, наприклад, плагіат у навчальній та дослідницькій діяльності США не є дуже розповсюдженим явищем, оскільки кожен викладач має необмежений доступ до програмного забезпечення з моніторингу та виявлення плагіату. Таким чином, для студента запозичення без посилання, замовлення наукових робіт у спеціальних агентствах, які надають відповідні послуги, стає безсенсовним [2, с.151].

Підтримка академічної доброчесності має відбуватися через продукування процедур, що сприятимуть на інституційному рівні прозорій комунікації членів академічної спільноти. Потрібно думати не стільки про покарання, скільки про формування умов, які б не потребували вдаватися до академічної нечесності. Потрібно суттєво обмежити вплив освітянської бюрократії на формування процедур забезпечення та перевірки якості вищої освіти [1, с 3].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність » у забезпеченні якості освіти/ Я. Тицька. – Підприємництво господарство і право Теорія держави і права. – 2018. – С. 192-195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf?fbclid=IwAR1Wlkari53ulbpqyI4aCADNwUF2fwVMMueh2HdpOnVuxg7PBUEnSN_WuXY.

2. Академічна доброчесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf.

3. «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку», ГО «Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень», Харків, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf.

4. Аналітична записка академічна доброчесність аналітичний звіт та рекомендації / за ред. І. Єгорченко, М. Серебряковим. – 2018. – 33с [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitychna-zapyska-akademichna-dobrochesnist.pdf>.

5. Довідник з академічної доброчесності / уклад: В. Г. Гур`янова, Л. Т. Ониксимова, Н. В. Поберій ; за заг. ред. Т. О. Маринич. – Суми: Сумський державний університет, 2018. – 24 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/71531/3/dovidnyk.pdf>.

6. Про академічну доброчесність та дослідника «України, яка не відбулася» / М.Стріхаю – Українська Правда – Життя, 2017. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/06/21/224841/>.

7. Шабалин Ю.Е. Принципы академической автономии. Совет ректоров. – 2008. – № 9. – С. 21–26.

Neroda Tetyana,
*PhD in Engineering, Associate Professor, Assistant Professor at Department
of Automation and Computer Technologies, Ukrainian Academy of Printing*

STUDENT SCIENTIFIC CREATIVITY AS BASIS OF INCIPIENCE THE INFORMATION CULTURE

Need for proliferation the results of intellectual activity by homo sapiens was obviously one of the basic milestones on path the emergence of speech, and later contributed to the development of writing and numeral systems as toolkit for processing and disseminating information. Today, the right to access and promote information is guaranteed by the *Universal Declaration of Human Rights* in the section on spiritual, public and political freedoms [3]. Adoption of this declaration as one of first major achievements of renewed civilization an every year on 10 December commemorates Human Rights Day, which is not by chance coinciding with investiture a Nobel Peace Prize and also a Prize in the Field of Human Rights from the UN. Recently announced an International Day for Universal Access to Information, which aims to attract the world's attention to information outspread problems as ensuring factor the sustainable development of civilization; further, guarantees and specifics of regulating the right to information enshrined in basic laws of vast majority sovereign states, including in *Constitution of Ukraine*.

However, in addition to PROTECTION OF CITIZEN FREEDOM from public and governmental encroachment, these factors are equally relevant to DUTY OF PERSON TO THE SOCIETY and to prohibition of arbitrary satisfaction of information needs contrary to ethical principles. Using and selfish spread the intellectual acquisition of another person, passing them off as their own or without indication of origin, was equated in ancient world with borrowed values abduction and was called «plagiarism». Especially disgraceful are the manifestations of such a phenomenon in the academic environment [2]. Obviously, first step to curb and eliminate attempts to encroach on another's intellectual property is

to incipience an information culture in pursuit of academic integrity by future professionals and young scientists at stage of establishing relationships between subjects of educational process in cognitive activities organization to gain new knowledge.

Specific category of such knowledge is set of theoretical achievements and technical decisions acquired as result of research activity and scientific creativity in mastering by students the professional competences. [1, 5]. And here, it is an important responsibility of educator (curator, scientific advisor, etc.) in addition to developing students' initiative and engineering abilities, to teach them to identify **objectively** new intellectual gains among **subjectively** new ideas for recipient. In general, it is important to organize student scientific work in higher education institutions [1, 6] so that it nurtures the student as in object of academy process not only a combination of knowledge and skills in accordance with curriculum, but also encourages self-acquisition and optimization for acquired competencies, motivated to analyze and systematize information flows from outside world.

For example, working through existing sources of information for subject area of study is a necessary initial stage of any research, which, along with the acquisition of subjectively new knowledge, involves targeted selection, critical analysis and comprehension of available thematic information and their full coverage, summarizing related facts or statements, interpretation of the materials received, abstracting and preparation of reports together with diligently compiled bibliography and carefully cited references on used supporting resources. Noted intellectual-heuristic abilities with associative and partially searching level of assimilability are quite inherent to students of junior courses and should not cause them any difficulties. At this stage, the scientific novelty may be to determine the original criteria on basis of which will be expanded and refined classification of subject area target components by building a stratified hierarchy or correspondence table, that will become the basis for performing a critical analysis of available means of research subject area implementation, identifying the advantages and disadvantages of these means, assessing their importance, substantiation of relevance of

optimization directions, specialization and further development of target functionality or the deployment of brand new projects.

In the next stages of scientific research, young scientists should demonstrate the ability to transfer acquired knowledge and skills to new situations and demonstrate a reproductive level of acquired competences mastery. In this case, the theoretical basis of project being developed may be first-time received original solutions, which, unlike the existing ones, do not agree with outdated means and offer a more efficient to current problems decision of the profile industry. Such decisions are reflected in form of mathematical models, structural and functional diagrams, mind maps, entity diagrams and precedents, graphs and algorithms flowcharts, the content of which cannot be challenged or denied under any of the points of violation of academic integrity provided by the *Law of Ukraine «On Education»*.

The trust in scientific and technical results obtained is formed in process of their regular approbation [6] in review form of students at scientific conferences and seminars, participation in sectoral competitions of student projects, exhibitions and workshops with demonstration of developed useful models, implementation of research results in profile organizations [4, 5], etc. along with inevitable publication of the results obtained on academic resources with access to common search systems. In this way, all stages of completed research are clearly followed and their specificity and objectivity are easily determined. Thus, at time of final qualification work execution as obligate learning outcome in the institution of higher education [1] the student will be busy arranging the materials with the original results of his own research (Figure 1), and in principle he may not have the thought of appropriation of other people's intellectual achievements.

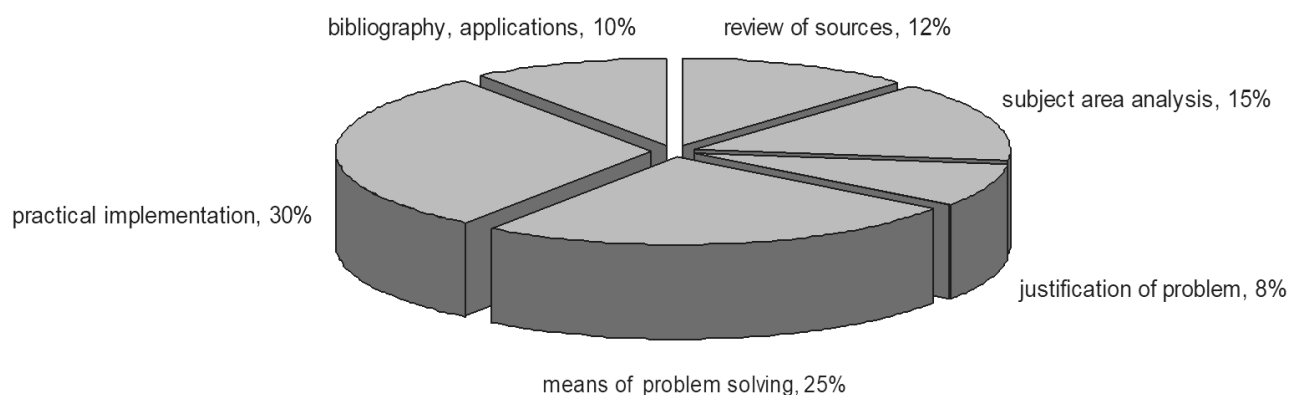

Figure 1 – Distribution of time of final qualification work execution

However, primary pedagogical measures responsible person creative self-realization are obviously too late to begin in academic establishment during the professional development of future specialist with finally formed moral and ethical outlook. Initiatives on formation the information culture and legal consciousness, that are age-level appropriate, should accompany a growing citizen on continuous and ceaseless basis at all stages of the educative-training process in pre-school and multistage secondary schools simultaneously with lessons in speech, reading, writing, arithmetic, history, etc., while effectively starting and developing strong, objective relationships between motivation and ethical principles, leveling of the child-adolescents conflict between vanity at the expense of others and respect for intellectual property. Therefore, targeted educational psychology from an early age will gradually nurture in mentality of a future full member of the society a aversion for the act of appropriation of others' achievements; further development of personality only consolidates the reflexes of academic integrity produced as a child as an urgent need to preserve personal identity and in all circumstances distance itself from the dissemination of untrue information about one's own creative achievements.

REFERENCES:

1. About the Academy. Available at: www.uad.lviv.ua.

2. Amigud A., Lancaster T. 246 reasons to cheat: An analysis of students' reasons for seeking to outsource academic work. *Computers and Education*, Vol. 134, 2019. P. 98-107.
3. Manuchehr T.-N. UNO and the human rights education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2010. P. 1249-1252.
4. Neroda T. Inter-corporate model the media content organization for scientific and technical library of educational institution. Available at: www.lib.uzhnu.edu.ua/public/uploads/files/inter-corporate%20model.pdf.
5. Neroda T. Wprowadzenie wirtualnego laboratorium do środowiska skomputeryzowanego systemu edukacyjnego. *Komputerowa symulacja, oprogramowanie systemów informacyjnych i technologii*, 1, 2017. S. 208-210.
6. Students' scientific work. Available at: akt.uad.lviv.ua/index.php/naukova-dzialnist/studenska-naukova-robota.

Одрехівський Р. В.,
д-р мистецтвознавства,
професор кафедри дизайну
Національний лісотехнічний університет України

СУЧАСНИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

У наш час широкого та вільного доступу до всесвітньої мережі інтернет питання академічної доброчесності актуальні як ніколи. Минули часи, коли інформацію можна було почерпнути тільки із книг, чи за результатами експериментів, теренового збору та фіксації матеріалів (гуманітарні та інші науки) тощо. Колись бібліотеки були переповнені читачами. Сьогодні інформацію можна

почерпнути із інтернет-ресурсу не виходячи із дому чи свого робочого місця. У ті зовсім недалекі часи для того, щоби опрацювати треба було сидіти годинами над книгами та журналами, від руки переписувати текст, щоби мати можливість його використати. Сьогодні для цього досить декілька хвилин, щоб скопіювати текст на комп'ютері, щоби згодом опрацювати.

Проблема академічної доброчесності для України актуальна, багатоаспектна, контroversійна. Зрештою, для світу ця проблема також актуальна. Фахівці із антиплагіату виділяють близько 10 видів плагіату. Найчастіші серед них: повторення слово у слово значної частини тексту без змін, збереження ключового змісту джерела із зміною ключових слів та фраз, матеріали кількох джерел упорядковуються так, щоб матеріал виглядав цілісним, бездоганне поєднання декількох цитованих джерел без посилань на них тощо [1]. Можна ще інакше класифікувати способи застосування антиплагіату.

Як свідчить практика, плагіат може бути різним. Може бути плагіат даних, слів і фраз, ідей і принципів [2]. Масштаб плагіату може бути також різним. Від кількох рядків – до кількох розділів, а то й усієї статті чи книги. Однак, плагіат може бути не тільки прямим, але і у вигляді перефразувань, зміни порядку слів тощо. Зрештою, вчені класифікують різні підходи щодо визначення та класифікації плагіату [3]. Ця проблема, безперечно, цікава і актуальна і заслуговує, безперечно, на окреме дослідження. Варто розглянути питання роботи за академічну доброчесність у різних навчальних закладах.

В Національному лісотехнічному університеті України ведеться активна профілактична робота із протидії застосування недоброчесності. Зокрема, розглянемо ситуацію під час виконання дипломних магістерських робіт. Серед студентів-дипломників проводяться заходи із роз'яснення про недопущення плагіату. Перед захистом, кожен дипломник відправляє свою роботу на обов'язкову перевірку на антиплагіат на сайт нашого університету: antiplagiat@nltu.edu.ua.

Практика показує, що дипломні роботи більшості студентів проходять успішну перевірку на плагіат із першої спроби. Тобто роботи містять понад 50 % власного авторського матеріалу. У рідкісних випадках, коли власний авторський матеріал становить менше 50 % обсягу дипломної роботи, студенту пропонується переробити роботу, доповнивши її власним матеріалом. У такій ситуації допомога викладача пришвидшує вдосконалення роботи. Однак, основна робота викладача повинна бути спрямована на профілактику застосування академічної недоброчесності на усіх етапах виконання дипломної магістерської роботи. Таким чином, щоби робота із першої спроби пройшла успішну перевірку на антиплагіат. Сааме із такими результатами переважна більшість студентів проходить перевірку програмою на антиплагіат із першої спроби.

Викладач на прикладі власного досвіду повинен показати як необхідно самостійно зібрати матеріал, його класифікувати, далі – належно обробити. На прикладі дизайну – це не тільки обробити дані інтернет-ресурсу, а й опрацювати фахову літературу – книги, журнали тощо. Після того – обстежити досліджувані об'єкти, бажано із виїздом на місце, якщо це реально можливе. Таким чином, акумулюється власний матеріал. У такому випадку майже всі студенти подають належно виконані роботи і проходять перевірку на антиплагіат одразу із першої спроби.

Потім варто розробити власні ескізи проекту та блок теоретичної частини. На кожному етапі роботи, зокрема, текстову частину варто перевіряти антиплагіатними програмами. На завершальному етапі – ще раз.

На нашу думку, профілактична методична робота зі збереження наукової доброчесності у сучасному науково-освітньому просторі повинна проводитися з студентами уже з першого курсу. Це дасть змогу студентам одразу розуміти поняття та проблеми наукової доброчесності.

Варто також ознайомитися із досягненнями роботи із збереження наукової доброчесності у інших вузах. Це дасть широкі можливості для досягнення хороших

результатів із роботи зі студентами. Адже виконання роботи на основі власних матеріалів – це цікаво і необхідне для розвитку наукової думки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 10 Types of Plagiarism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://go.turnitin.com/posters/plagiarism-spectrum>.
2. Види плагіату і способи його уникнення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aphd.ua/vydy-plahiatu-i-sposoby-ioho-unyknennia/>.
3. Рожко, О. Види і класифікації плагіату. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. 2017. V (23). I.: 139. – С. 82-85.
4. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності / А. Мельниченко // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики» ; за заг. ред.: Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – С. 107–120.

Осьмак В. Є.,
канд. техн. наук, доцент кафедри вагонів та вагонного господарства
Державного університету інфраструктури та технологій
Грушевська Т. М.,
канд. техн. наук, доцент кафедри управління комерційною
діяльністю залізниць
Державного університету інфраструктури та технологій
Соловійова Л. М.,
канд. іст. наук, старший викладач кафедри екології
та безпеки життєдіяльності
Державного університету інфраструктури та технологій

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ І НАУКОВЦІВ ДЛЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Діяльність університету в освітньому процесі спрямована на перешкодження академічної недоброчесності. Це відбувається під час викладання лекцій, практичних занять, лабораторних, та керівництва магістерських або кандидатських робіт. Мета академічної доброчесності створити довіру як в безпосередній діяльності викладача, так і до результатів наукової творчості всіх учасників освітнього процесу.

Підготовка фахівців для залізничного транспорту в Україні здійснюється трьома вищими навчальними закладами, тому конкуренція в наданні освітніх послуг досить висока.

Принципи Академічної доброчесності однакові для всіх учасників освітнього процесу це:

- відданість стандартам освітнього процесу;
- відкрите поширення правдивої інформації;
- дотримання законів як особисто так і іншими;
- повага до колег і їхніх результатів діяльності;

- постійне власне вдосконалення та освітньої системи;
- виконувати взяті на себе обов'язки та нести відповідальність.

Під час освітньої діяльності найчастіше зустрічається порушення академічної доброчесності таке як:

- використання родинних зв'язків, що призводить до переваги в реалізації своєї діяльності та навмисне затримання або ускладнення роботи інших учасників освітнього процесу;
- надання неправомірної переваги за надання коштів в реалізації власної діяльності;
- зміна наявних даних або вигадкування фактів у власній діяльності.

Розповсюдженим явищем серед студентів є плагіат. Виникненню плагіату сприяє розвиток інформаційних технологій. За обсягом плагіату розрізняють повний чи частковий. Частковий плагіат виникає тоді коли використовується частина тексту без належного посилання на автора. Повний плагіат це навмисне привласнення чужої роботи. Це відбувається за відсутності мотивації на виконання той чи іншої роботи.

Дотримання принципів Академічної доброчесності відбувається насамперед з дотриманням корпоративної етики. Співробітники закладів освіти під час комунікації з іншими учасниками освітнього процесу самі перешкоджають проявам академічної недоброчесності. Залишати без належного контролю з боку керівництва або державних установ це питання не потрібно.

Настання неминучої відповідальності за порушення академічної доброчесності може змінити підходи учасників освітнього процесу більш свідомо ставитися до результатів своєї роботи.

На нашу думку, в освітньому процесі при підготовці фахівців і науковців для залізничної галузі та з метою дотримання принципів академічної доброчесності,

потрібно приділяти більше уваги при перевірці курсових та наукових робіт, починаючи ще з першого року навчання.

На державному рівні академічна доброчесність регламентується великою кількістю нормативно-правових актів, законів і рекомендацій. На рівні Університету розроблений Кодекс Академічної доброчесності, який затверджений вченою радою університету і є у вільному доступі для його ознайомлення всіма працівниками.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними та науковими працівниками, фахівцями в галузі залізничного транспорту передбачає посилення на літературні джерела інформації при умові використання ідей, новітніх технологій, розробок, відомостей, які не належать іншим авторам.

Академічна доброчесність фахівців та науковців освітнього процесу передбачає дотримання норм законодавства про авторське право, надання достовірної інформації про результати досліджень, джерела використаної інформації та власну наукову діяльність.

Виконання принципів академічної доброчесності з кожним роком стає дедалі актуальнішим питанням. Створюються спеціалізовані сервіси, що займаються написанням готових робіт, а насправді – це тільки плагіат. Як наслідок, псевдознання у студентів. Але плагіат використовують не тільки студенти, але і науковці. Проблема академічного плагіату формується вже на державному рівні, тому потребує нагальних рішень.

Сучасні технології дозволяють науковцям фактично в режимі реального часу користуватися інтернет-ресурсами, фондами бібліотек багатьох країн світу. Це суттєво скорочує час для отримання й опрацювання тієї чи іншої інформації. Але останнім часом все частіше трапляються випадки порушення прав інтелектуальної власності й принципів академічної доброчесності, без посилання на їх авторів.

Отже, академічна доброчесність в освітньому процесі підготовки фахівців і науковців для залізничного транспорту передбачає виконання обов'язків відповідно до вимог освітніх програм, передбачає посилення на джерела інформації у разі використання ідей, новітніх технологій, відомостей, які не належать іншим авторам, надання достовірної інформації про результати власної навчальної, науково-педагогічної, наукової, творчої діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Відповідальність за порушення академічної доброчесності передбачає притягнення порушників до академічної відповідальності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Афанасьєва К. Явище академічного плагіату: витоки та шляхи боротьби / К. Афанасьєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – №6. – С. 86-91.
2. Міжнародні правила цитування та посилення в наукових роботах: методичні рекомендації / О. Боженко, Ю. Корян, М.Федорець Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. – Київ : УБА, 2016. – Електрон. вид. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – 117 с.
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 03.12.2019).
4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://saiup.org.ua>.

***Panovyk Ulyana,**
Ph.D., Associate Professor,
Department of Automation and Computer Technology
Ukrainian Academy of Printing*

WORLD EXPERIENCE OF ACADEMIC INTEGRITY REALIZATION IN THE EDUCATIONAL – SCIENTIFIC SPACE

In the current context of higher education in Ukraine, the issue of academic integrity is becoming increasingly important, which defines generally accepted international standards for the implementation of educational and scientific activities by higher education recipients and university staff [1]. Significant advances in technology have led to more opportunities and resources for plagiarism, fraud, and corruption in the education system. There is a need to create a fundamentally new environment that will enlighten the whole community of higher education institutions about the value of academic integrity and convince people of its importance for the successful development of the higher education institution and the quality of education as a whole. To raise the level of academic integrity in Ukraine, it would be advisable to explore alternative ways of combating dishonesty and to borrow effective methods that have already been tried by foreign educational institutions.

Honor Code is the most common way of maintaining academic integrity in world universities. Universities widely appreciated the honor codes as a compulsory aspect for creating a campus culture and combating fraud. The Honor Codes are based on the following principles: Singapore Statement of Integrity in Research (2010), Statement of the Global Scientific Council on the Principles of Integrity in Research (2012), European Code of Conduct for Integrity in Research (2011), and Responsible Behavior in Global Research Enterprise (2012) [2].

A holistic approach to academic integrity involves enhancing integrity in all aspects of the academic system. These include marketing of university missions, student

admissions processes, carefully formulated university policies, assessment practices, and curriculum development. Students should be provided with information during agitation, purposeful support in pre-admission courses and at each stage of the study, and visual reminders at the institution. This system also includes a constant reminder to students of the University's Honor Code and other resources [3].

According to the rules of the University of South Georgia, a student cannot drop out of his or her chosen course or leave the university to avoid being accused of academic dishonesty. If the lecturer determines that the student has been dishonest in his work, his case will be referred to the University Court Office. A student accused of academic misconduct has the right to a court case before the University. If found guilty, sanctions can be range from disciplinary action to the warning or even exclusion [4]. Such severe punishment is justified by the university because the deception is detrimental to the university community. Lecturers claim that the temptation to deceive can be eliminated by acquiring stress management and correct learning skills, utilizing academic support resources at the university, and involving academic advisors in the curriculum. Academic Advisers can help students define their educational goals, plan classes, keep the quarterly workload manageable, and find a reasonable work/school balance. Counseling sessions are confidential and the confidentiality of student records is guaranteed by federal law [5].

The biggest problem nowadays for foreign universities is the so-called «contract cheating». Contract cheating occurs when students hire or use a third party to carry out a scientific assignment: friends, other students; private tutors; copying from websites, agencies, etc. To minimize contract cheating, the «Contract Cheating and Assessment Design: Exploring the Connection» project was launched in Australia. The main objective of the project was to develop an evaluation system in higher education based on the evidence-based, which minimizes the use of contract fraud by students. The project recommends that universities support the development of learning environments that foster strong student-teacher relationships, reduce the scope for deception through

curriculum and assessment forms, and meet well-recognized language and learning needs of students from other countries [6].

Also interesting is the policy of the University of San Diego on the integrity of scholarships. Most university students are enrolled in a scholarship program and may lose it if they fail to comply with the university's rules of academic integrity. The integrity of scholarships is important to the academic community. The University's scholarship integrity policy sets out the general rules outlined in two principles: «teacher responsibility» and «student responsibility». Teachers' responsibility is that at the beginning of their studies, the teacher must indicate in writing (for example, in the curriculum, information sheets or on the website) what graded assignments and exams students will need. If there are any special rules, the teacher should also inform the students in writing of what types of assistance and cooperation, if any, are allowed in the examinations and exams. Students' responsibility, in turn, includes: completing a full course of study; independent work, without any assistance of any type. In doing so, the student should not: engage in any activity that involves attempting to score in a way other than honest efforts; purchase, provide, or accept any unauthorized material that contains questions or answers to any exam or task; complete partially or completely any exam or task for another person; to plagiarize or copy another person's work and submit it as one's own work [7].

Some foreign universities adhere to the principle of maximum use of technology. While technology may provide more opportunities for academic dishonesty, it can also offer ways to monitor and control these opportunities. Some institutions that provide students with laptops set them up to limit fraud [8]. There is also confidence that grades are consistent with the content of the course and are of superior quality. Third-party services are also thought to be less conducive to deception, although collusion is still possible. Controlling online access to online learning is a proven way to prevent browser-based search and collaboration. Software that does not allow a student to open more than one browser window at a time reduces the possibility of deception, especially on time-

limited tests [9]. Confirming the identity of the test taker is another tactic of documenting the test taker. Some teachers require the use of a webcam so that the teacher can «see» who is taking the test [10]. More complex solutions include biometrics such as fingerprint scanning, optical retina scanning, palm vein scanning, face recognition, or keystroke analysis. Plagiarism detection services are also widely used that offer a variety of strategies in different price categories, comparing the text with other publications [11].

Using the principles and methods mentioned above, foreign educational institutions have been able to achieve high results and significantly increase the level of academic integrity in the educational system. Many of these methods are already in use by national educational institutions and educators. Using the practical experience of educational institutions that have already implemented such practices can significantly enhance national awareness and culture in the field of academic integrity.

REFERENCES:

1. *Recommendations for higher education institutions on the development and implementation of a university system of academic integrity*. (2019). Kyiv: National Agency for Higher Education Quality Assurance [in Ukrainian].
2. L. Anderson & M. r. Simonson (2014). The perfect online course: Best practices for designing and teaching, 327-399.
3. Bretag, T. (2013). Short-cut students: Fostering academic integrity in students. *In Transparency international Global Corruption Report: Education*. Berlin: Transparency International.
4. Site of Georgia Southern University. *georgiasouthern.edu*. Available at: <https://academics.georgiasouthern.edu/fye/students/first-year/academic-honesty/>.
5. Site of University of Washington Tacoma. *www.tacoma.uw.edu*. Available at: <https://www.tacoma.uw.edu/node/38211>.
6. Bertram Gallant, T. (2008). Academic integrity in the twenty-first century: A teaching and learning imperative. *San Francisco: Jossey-Bass*.

7. Patricia Ann Mahaffey. (2010). Academic Integrity: The Experience of Learning Through Cheating. *Doctor's thesis*. University of California, San Diego.
8. Howell, S. L., Sorenson, D., & Tippets, H. R. (2009). The new (and old) news about cheating for distant educators. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 12 (3). Available at: <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall123/howell123.html>.
9. Cluskey, G. R., Ehlen, C. R., & Raiborn, M. H. (2011). Thwarting online exam cheating without proctor supervision. *Journal of Academic and Business Ethics*, 4,1-7.
10. Krsak, A. M. (2007). Curbing academic dishonesty in online courses. *TCC 2007 Proceedings*, 159-170. Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download>.
11. Harmon, O.R., Lambrinos, J., & Buffolino, J. (2010). Assessment design and cheating risk in online instruction. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 13 (3). Available at: <http://www.westga.edu/%7edistance/ojdla/Fall133>.

Поляк К. Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту
Рівненський державний гуманітарний університет

ПЛАГІАТ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

На сьогодні провідні заклади вищої освіти світу звертають значну увагу на дотримання академічної доброчесності. Зокрема, на сайті найстарішого англomовного університету у світі – Оксфордського, розміщена значна кількість питань, присвячених висвітленню проблем академічної доброчесності, зокрема визначено форми плагіату, пояснено, чому плагіат має значення, чому студенти повинні уникати плагіату, як студенти повинні реагувати на прояви плагіату тощо [1], що свідчить про гостроту та важливість цієї проблеми для академічного середовища.

Плагіатом вважається видавання чужих напрацювань (роботи чи ідеї) за власні, включення їх частин у свої роботи без оформлення належним чином цитувань. Цим процесом можуть бути охоплені всі опубліковані та неопубліковані матеріали, а також рукописи, друковані чи електронні примірники. Вважається, що плагіат може бути навмисним або ненавмисним. Згідно з регламентом експертизи, навмисний чи ненавмисний плагіат є дисциплінарним правопорушенням [1].

Академічний плагіат виникає, коли автор неодноразово використовує більше чотирьох слів з друкованого джерела без використання лапок і точного посилання на першоджерело в роботі, представленої у якості власного дослідження автора. Безперервне перефразування без серйозної взаємодії з поглядами іншої людини, шляхом або аргументації, або додавання нових ідей, вважається в академічній роботі формою плагіату.

Розрізняють прямий плагіат, плагіат з використанням цитати, простий плагіат з використанням цитати, складний плагіат з використанням цитати, плагіат з «висячими» цитатами, перефразовування, самоплагіат.

Під прямим плагіатом розуміють процес, коли змінюється тільки структура тексту, а початковий автор не зазначається і лапки не використовуються. При цьому відбуваються незначні зміни у формулюванні, змінюються початкові літери, структура тексту, що створює враження, що це оригінальна робота.

Плагіатом з використанням цитати вважається такий плагіат, при якому автор підтверджує, що плагіат має місце, проте оригінальний текст відтворюється із незначними змінами без використання лапок або виносок.

Простий плагіат із використанням виноски передбачає ситуацію, коли посилання надається, але лапки не використовуються, хоча академічні правила цитування вимагають їх використання. При цьому деякі слова трохи змінені, щоб уривок здавався відмінним від оригіналу.

Складний плагіат із використанням виноски виникає, коли різні зміни і перефразування, починаючи з більш, ніж однієї сторінки, використовуються із

виноскою, але без відповідних лапок. Таким чином, дається посилання, хоча воно може бути не зовсім на правильній сторінці, багато слів і фраз взяті з початкового тексту. Перефразування використовується для скорочення довгих аргументів. Інша техніка, виявлена в плагіаті цього типу, – це навмисна спроба змінити зовнішній вигляд, але не зміст ідей, що робить плагіат менш помітним.

Плагіат з «висячими» цитатами є таким видом плагіату, при якому запозичення починається із цитати, але після закриття лапок цитування продовжується.

Перефразовування як плагіат є видом плагіату, при якому присутнє перефразовування тексту без посилання на першоджерело, або коли джерело згадується, проте без додавання матеріалу, який серйозно взаємодіє з перефразованими уривками, або без додавання значимої нової інформації. Цей вид плагіату найважче довести. Законне перефразування має місце тільки тоді, коли джерело визначено і перефразування обмежене матеріалом, який потім обговорюється і пояснюється.

Найбільш дискусійним видом плагіату є самоплагіат. Деякі науковці стверджують, що самоплагіат неможливий за визначенням, тому що плагіат – це злочинство, а люди не можуть красти самі в себе. Проте це не так. Застосування в новіших роботах своїх старих ідей під маркою актуальних, інноваційних теж можна вважати плагіатом [2].

Таким чином, академічний плагіат, без сумніву, є дуже серйозною проблемою, оскільки використання чужих ідей у власних роботах без належного цитування можна вважати крадіжкою інтелектуальної власності, що захищена в правовому полі. Академічним плагіатом вважається не тільки абсолютне використання чужого матеріалу, але й випадки, коли автор частково не дотримується вимог стосовно застосування у своїх роботах посилань інших авторів. Неправильно оформлене цитування, не використання лапок навколо цитати, відсутність правильно оформлених виносів тощо вважається плагіатом. Кращим

способом уникнення плагіату є вивчення і застосовування принципів академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Plagiarism. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/plagiarism?wssl=1> (дата звернення: 02.12.2019).

2. Hexham I. The Plague of Plagiarism: Academic Plagiarism Defined. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://people.ucalgary.ca/~hexham/content/articles/plague-of-plagiarism.html> (дата звернення: 02.12.2019).

Поморова Н. А.,
Викладач

*Хмельницького торговельно-економічного коледжу
Київського національного торговельно-економічного університету*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ

Для більшості викладачів найважливішим критерієм успіху їхньої освітньої місії є академічна доброчесність.

З впевненістю можна сказати, що і вища освіта, і суспільство отримають користь від стандартів доброчесності. Поняття «академічна доброчесність» (в англійській версії «academic integrity») викладено в проекті Закону про освіту України як «сукупність етичних та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчальної, викладацької та наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчальних та наукових (творчих) досягнень» [4].

Наразі проблема академічної доброчесності гостро стоїть і для України, адже дотримання принципів академічної доброчесності у вищій школі – це питання підняття якості та рейтингу вищої освіти, визнання дипломів університетів на міжнародному рівні. Саме з цією метою у 2016 р. створено «Проект сприяння академічній доброчесності в Україні» (SAIUP, (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project); термін реалізації – 1 січня 2016 року – 31 грудня 2019 року) [3]). місія якого полягає в тому, щоб сприяти формуванню та становленню довіри до системи вищої освіти України, ґрунтуючись на засадах чесності, справедливості, відповідальності та взаємоповаги всіх учасників академічного процесу, а також поширювати ідеї важливості якісної вищої освіти з метою формування сучасного успішного громадянина – рушія змін у розвитку України. Проект розрахований майже на чотири роки та включає чотири основні напрями діяльності: просвітницька кампанія, практичний навчальний курс в університетах, поширення міжнародних практик в українських університетах, робота над нормативною базою і регулятивними механізмами.

Центр академічної доброчесності на сайті SAIUP опублікував «Десять принципів академічної доброчесності для викладачів», яких мають дотримуватися викладачі аби сприяти чесному навчанню студентів та творенню науки в університетських стінах, а саме:

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності;
2. Плекати любов до навчання;
3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості;
4. Створювати атмосферу довіри;
5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність;
6. Формулювати чіткі очікування релевантні форми оцінювання;
8. Обмежувати можливості для академічної нечесності;
9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються;
10. Допомогати визначити та підтримувати загально університетські

стандарти академічної доброчесності [5].

На початку 2018 р. у Хмельницькому торговельно-економічному коледжі Київського національного торговельно-економічного університету було розроблено Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Хмельницького торговельно-економічного коледжу КНТЕУ та Кодекс академічної доброчесності ХТЕК КНТЕУ [2]. Відсутність згоди щодо дотримання засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм, зазначених у цьому Кодексі, є підставою для відрахування студентів або відмови у прийнятті на роботу педагогічних працівників.

Отже, сподіваємося, що вищим навчальним закладам України під силу сформувати культурне та соціальне середовище, засноване на цінності академічної доброчесності. Нині навчально-виховний процес повинен відображати інновації як в методиках викладання, так і у стосунках між його суб'єктами – носіями академічної культури, що засновані на засадах чесності, відповідальності, прозорості, поваги та етики. Тому вкрай актуальним для сьогодення є створення удосконаленого наукового середовища, метою якого стане підвищення якості системи освіти та її модернізація за кращими міжнародними зразками.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Reproduced with permission from the Center of Academic Integrity California State University, Bakersfield, Office of the Dean of Student Life, August 15, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.csub.edu/studentconduct/documents/principlesacademicintegrity.pdf>.
2. Академічна доброчесність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.htek.km.ua/akadem_dobrochesnist.
3. Про Проект – SAIUP. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/pro-proekt>.
4. Проект Закону про освіту в Україні // Верховна Рада України.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.1.ci.1.rada.gov.ua.

5. Центр академічної доброчесності. «Десять принципів академічної доброчесності для викладачів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWm/view>.

*Процик О. П.,
канд. техн. наук, доцент,
каф. «Міжнародних перевезень та митного контролю»,
Національний транспортний університет,*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Згідно зі ст. 42 Закону України «Про освіту» №2745-VIII від 09.08.2019 р. визначено, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Враховуючи дані вимоги можемо стверджувати, що якісне виконання своїх обов’язків науково-педагогічними працівниками дасть змогу розвивати як власний напрям наукової діяльності, так і залучати студентів, що можуть продовжувати дослідження їх керівника. Унеможливлення використання результатів досліджень інших вчених, як особистих, буде спонукати до розвитку власних напрямів досліджень.

Одним із помічників у справі з запобігання плагіату, можуть стати бібліотеки, так як друковані й електронні твори з результатами досліджень концентруються у їх фондах. В даному випадку звітність може надаватися як установі до якої належить дана бібліотека, так і до «центрального органу» (наприклад, Українська

бібліотечна асоціація), що в подальшому буде виноситися на загальний огляд, у тому числі й результати недоброчесних дій [2]. Заслугує на увагу проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP), місія якого – формування нової академічної культури, яка базуватиметься на довірі, чесності, прозорості, реальному навчанні, справжній науковій роботі. Проект реалізується Американськими Радами з міжнародної освіти в Україні за підтримки Посольства США та у партнерстві з Міністерством освіти і науки України.

Також, вбачається за доцільне розглянути питання рівня допустимих запозичень в роботах «різних рівнів». Мається на увазі цитування інших авторів, наприклад, у роботах студентів, аспірантів, докторів наук. Студент тільки вивчає дану галузь знань і сформуванню власну точку зору на об'єкт дослідження йому самотійно буде більш складно. Стосовно дипломованих науковців, то поріг використання думок інших авторів без цитувань повинен дорівнювати нулю, так як йому надано вчене звання/ступінь за формування власного погляду на питання яке він вирішував і це є підтвердженням вміння самотійного вирішення поставлених задач та висвітлення їх у засобах масової/обмеженої інформації.

Єльський університет розглядає академічний плагіат як «використання чужої роботи, слів або ідей без посилань» [3]. Національний науковий фонд США називає академічним плагіатом «привласнення чужих ідей, методів, результатів або слів без оформлення належного цитування» [4]. Також можемо говорити про так званий «прихований плагіат», коли використовуються результати досліджень інших вчених, але змінюють текст, постановку задачі, можуть бути використанні дані, наприклад, моделювання в експерименті інші, але які знаходяться в допустимих рамках, вказаних попереднім дослідником. Виявлення такої недоброчесної роботи можливе лише при залученні висококваліфікованих спеціалістів у даній галузі знань.

Але виявлення порушень академічної доброчесності повинно мати дієвий механізм покарання і подальшого недопущення подібних проявів. Вбачається за доцільне використання інформаційних ресурсів, що будуть у відкритому доступі та наявність органу, що може розглядати надану інформацію стосовно порушень академічної доброчесності та мати дієвий механізм впливу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закону України «Про освіту» №2745-VIII від 09.08.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Новини проекту УБА «Культура академічної доброчесності: роль бібліотек» – Українська бібліотечна асоціація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ula.org.ua/news/4010-novyny-proektu-uba-kultura-akademichnoi-dobrochesnosti-rol-bibliotek>.
3. University-wide Statement on Plagiarism. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.plagiarism.admin.cam.ac.uk/whatplagiarism/universitys-definition-plagiarism>.
4. Part 689 – Research Misconduct. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nsf.gov/oig/_pdf/cfr/45-CFR-689.pdf.

Сулима М. І.,
*канд. фарм. наук, асистент кафедри загальної,
біонеорганічної та фізколоїдної хімії
Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

У сучасній системі вищої освіти академічна доброчесність є основою у вихованні гідності та поваги до думок та ідей інших науковців, тим самим підвищуючи цінність вищої школи.

Одним з основних завдань Закону України про освіту є удосконалення правових механізмів реалізації конституційного права громадян на рівний доступ до якісної освіти на всіх рівнях; створення умов для освіти особи упродовж життя (запровадження таких видів освіти як формальної, неформальної); удосконалення нормативно-правової бази освіти, у тому числі розроблення новітніх програм, зорієнтованих на модернізацію системи перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників навчальних закладів, тощо. Згідно Статті 42 Закону, **академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає низку вимог, зокрема, це:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Для дотримання академічної доброчесності здобувачами та науковцями необхідними є самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [1]. Академічний плагіат є однією з вагомих причин порушення академічної доброчесності.

Академічним плагіатом вважають оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [1]. Різновидами академічного плагіату є самоплагіат (оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів, як нових наукових результатів), фабрикація (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях), фальсифікація (свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень), списування (використання письмових робіт із зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання) тощо [1].

3 вересня 2015 року у Львівському національному університеті імені Данила Галицького організовано проведення первинної експертизи на наявність плагіату всіх наукових праць співробітників ВНЗ при науковому відділі. Підготовлено,

затверджено на методичному комітеті Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького та видано методичні вказівки: «Технічна експертиза наукових праць на наявність академічного плагіату». Підготовлено до затвердження МОН України методичні вказівки з питань протидії плагіату у наукових роботах: «Особливості проведення антиплагіатної технічної експертизи наукових праць».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України про освіту (прийняття від 05.09.2017; набрання чинності 28.09.2017).

*Тарасевич Т. Ю.,
канд. юрид. наук,
Декан юридичного факультету
Київського університету права Національної академії наук України*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У сучасну епоху проблема забезпечення академічної доброчесності набуває стратегічного значення. З цієї позиції зростає актуальність визначення сучасних процесів, які відбуваються у сфері взаємодії учасників академічної спільноти, адже від правильно побудованої наукової комунікації та інструментів залежить ефективність наукової діяльності взагалі.

Шляхи подолання проблем, спричинених недотриманням принципів академічної доброчесності, стали в Україні предметом наукових досліджень та обговорення на різних академічних платформах. Утім, результати цих досліджень навряд чи можна вважати вичерпними через складність та неоднорідність

проблеми. Подолання академічної нечесності перш за все потребує звернення до гідності людини, до її самоповаги та поваги до інших. Чим вищий рівень взаємоповаги, чесності та довіри у спільноті, тим краще людина здатна вирішити свої завдання. Поступово все більше людей, які працюють у сфері освіти, переконуються, що позитивні зрушення в країні слід починати з себе, із власного робочого місця і ставлення до виконання своїх обов'язків.

Таки почати хоча б думати як реально забезпечити дотримання стандартів академічної доброчесності в більш широкому сенсі, ніж просто «студенти майже не списують, і є красиві внутрішні документи»; залучати до розробки стратегій та розв'язання проблем кваліфікованих небайдужих людей замість головної вимоги особистої лояльності до керівництва та бажання компромісів; досліджувати та впроваджувати суттєві риси успішних освітніх систем. Питання академічної доброчесності та наслідків її недотримання як ніколи є актуальними для України. Адже недопустимою є ситуація, коли наукові роботи (від курсових до докторських) виконуються на замовлення, студентські роботи передаються від курсу до курсу лише зі зміненими титульними сторінками, у наукових текстах перефразовують чужі думки та видають за власні без посилання на їх справжнього автора, коли метою наукового дослідження є не нове наукове знання, а отримання вченого ступеня, і цей ряд можна продовжити. Залучення до підтримки ідей академічної доброчесності – завдання фахівців усіх галузей знань та сфер діяльності. Важливий елемент системи забезпечення якості освіти – це контроль корупційних ризиків та виключення конфлікту інтересів (бо зараз ми маємо ситуацію, коли вся система атестації наукових кадрів стала заручницею особистих інтересів деяких керівників). Ніяка академічна доброчесність неможлива без руйнування неофеодальних патрон-клієнтських стосунків в освіті, скасування презумпції безумовної правоти керівників та припинення масової відмови рядовими учасниками освітнього процесу від самостійного прийняття рішень [1].

Наразі в українському суспільстві значна увага приділяється інституційним змінам у сфері вищої освіти. Великі надії дає впровадження Закону України «Про вищу освіту» (2017 р.), який дозволив реалізувати принцип університетської автономії в українських реаліях та розпочав побудову системи протидії академічній недоброчесності на всіх рівнях.

Необхідне безумовне застосування санкцій за порушення академічної доброчесності до керівників освіти та науки –більш суворих ніж для студентів чи викладачів, з обов’язковим відстороненням від посад у випадку наявності обґрунтованих звинувачень (зокрема, порівняльних таблиць, які демонструють текстові збіги без належних посилань з підтвердженими джерелами). Зняти частини стимулів до недоброчесності могла б дати зміна моделі захисту докторських дисертацій на габілітацію, або повне скасування докторських ступенів. Паліативний захід – зменшення значення ступеня доктора наук та звання професора для ліцензійних вимог та участі у прийнятті освітніх рішень – що зменшить стимули до пошуку недоброчесних шляхів отримання таких ступенів, а також заміна сучасного підходу до фінансування навчання в аспірантурі (докторантурі) через державне замовлення на систему надання індивідуальних грантів аспірантам та керівникам на залучення аспірантів.

Одним з основних завдань цього Закону є удосконалення правових механізмів реалізації конституційного права громадян на рівний доступ до якісної освіти на всіх рівнях, створення умов для освіти упродовж життя.

Академічна доброчесність – одна з найважливіших складових частин вищої школи як соціального інституту. Вона означає, що в процесі навчання чи досліджень студенти, викладачі та молоді науковці керуються передусім принципами чесності, чесною праці та навчання [1]. Для забезпечення прийнятної якості освіти на всіх рівнях необхідні належні ресурси та приведення вимог до учасників освітнього процесу у відповідність до ресурсів, які вони мають. Вимоги, які не відповідають ресурсам – гарантія масової академічної недоброчесності. Для

початку – необхідні коригувальні курси та індивідуальні освітні траєкторії для непідготовлених студентів, якщо вже їх беруть до університетів з метою амортизації безробіття, запровадження попередніх вимог для початку вивчення університетських курсів з метою зняття пресингу до видачі дипломів університету особам з реально початковою освітою.

Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності, безперечно, є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань. Плагіат може мати місце як при виконанні навчальних завдань, так і в науковій діяльності. Іноді трапляється й таке явище, як self-plagiarism або «recycling fraud», який передбачає використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст уже був раніше використаний або опублікований. Плагіат може приймати різні форми, від дослівного копіювання до перефразовування іншої роботи. Плагіат можливий щодо: даних, слів і фраз, ідей і принципів. Масштаб плагіату може відрізнятися від обсягу чужої роботи – кілька рядків, параграфів, сторінок, чи уся стаття.

Плагіат, списування, використання чужих напрацювань є неприйнятним.

В Україні одним із найбільш доступних та якісних сервісів для перевірки текстів на ознаки плагіату став Unicheck. Безкоштовний доступ до сервісу було надано вже понад 120 українським вишам. Позитивні відгуки після впровадження сервісу спираються на підвищення якості наукових робіт і полегшення робочого процесу для викладацького складу.

Створений українськими розробниками в 2014 році, Unicheck вже в 2018 підписав меморандум про співпрацю з Міністерством освіти та науки України терміном на 7 років. Платформа функціонує у системах щонайменше 450 іноземних університетів у різних країнах, а кількість її користувачів становить близько 1,5 млн

у всьому світі. Серед них – студенти, викладачі, блогери, редактори, журналісти та інші фахівці, робота яких пов'язана з написанням текстів.

Сервіс надає реальні звіти з релевантними посиланнями, може працювати з текстами на 22 мовах і різними форматами файлів, а також відповідає одній з вимог сучасності та має можливість повної інтеграції з системами управління навчання вишів такими як Moodle, Canvas, Blackboard та ін. Водночас слід пам'ятати, що жоден сервіс не може функціонувати без взаємодії з людиною. У деякого може скластися хибне враження, що програма є «пігулкою від усіх хвороб». Однак це, не так. Будь-яка платформа є технічним помічником, зручним інструментом для пошуку плагіату та інших різновидів чітінгу з текстом.

Сервіси допоможуть проаналізувати текст, порівняти його з іншими базами, бібліотеками, файлами, але вони не дадуть відповіді чи містить робота нові наукові знання, дослідження, результати. Вони не можуть вказати на коректність або доцільність використаних автором матеріалів, а також визначити необхідність наявності певного обсягу цитування [4].

Щоб сформувати доброчесне середовище на рівні конкретної академічної інституції, на думку експертів Міжнародного центру академічної доброчесності, потрібно дотримуватися таких правил:

- створювати та поширювати чіткі та зрозумілі правила, процедури та політики в галузі академічної доброчесності, які ефективно усвідомлюються та постійно втілюються в життя;
- поширювати позитивні аспекти академічної доброчесності на всі сегменти академічної спільноти;
- навчати всіх членів спільноти стандартам академічної доброчесності, які усвідомлюються як інтегральний компонент культури цієї спільноти;
- постійно та справедливо дотримуватися дій, що відповідають вимогам у цій галузі;

- розробляти, пояснювати та адмініструвати рівноправні, прозорі системи для засудження порушників доброчесності;
- бути в курсі останніх розробок у галузі технологій та освітніх практик з метою попередження ризиків та проблем;
- регулярно оцінювати ефективність існуючих теорій, процедур та правил у галузі академічної доброчесності, а також постійно вдосконалювати та поліпшувати їх. Але при цьому слід пам'ятати, що етичні проблеми в академічному середовищі взагалі й корупція зокрема, є відображенням більш широкого суспільного контексту та економічної ситуації в країні [3].

Отже, академічна доброчесність, чесне здобуття якісної освіти є ключем до успіху нашої країни, а молодь готова зробити крок на зустріч змінам і почуватися більш комфортно, висловлюючи власну думку, здобуваючи якісну освіту та будуючи кар'єру, покладаючись на власні сили. Складні глибоко вкорінені проблеми не мають простих рішень, проте, це не означає, що не треба намагатись їх вирішувати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту»: станом на 22 вересня 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2017. – 122 с.
2. Киричок, І. В., Павленко, Т. Б. Місія вузівської бібліотеки у сприянні академічній доброчесності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/viewFile/3913/600>.
3. Комплекс моральних обов'язків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/125930-scho_rozumiti_pid_profesiynoyu_etikoyu_ta_dobrochesnistyu_v_.html (дата звернення: 01. 10.2018 р.).

4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html).

*Туркіна В. А.,
канд. біол. наук, старший науковий співробітник
Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького*

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ У СВІТЛІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання академічної доброчесності активно обговорюється як науковою, так і освітянською спільнотами України. На державному рівні дана проблематика висвітлена на сайті МОН України в документах «Рекомендації з академічної доброчесності», а також «Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності»[1, 2]. Де, зокрема, надається з посиланням на Статтю 42 Закону України «Про освіту» визначення поняття «Академічна доброчесність».

Отже, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Для успішної інтеграції української науки в світову наукову спільноту необхідне створення атмосфери академічної доброчесності у будь-якому навчальному закладі чи дослідницькій установі. Саме дотримання основних принципів академічної доброчесності закладають підвалини довіри до навчального

процесу в українських вишах, до результатів наукових досліджень. Це в свою чергу сприяє розширенню міжнародної співпраці, дає можливість отримання належного ресурсного забезпечення якісної вищої освіти і наукових досліджень від замовників освітніх і наукових послуг і в разі успішного формування доброчесної науково-викладацької спільноти сприяє покращенню репутації університету, залученню кращих кадрів.

Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти фундаментальних принципів: чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність [3].

Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

У науковому середовищі найбільше уваги зараз приділяють саме боротьбі (як в площині адміністрування, так і з позицій етики) з плагіатом. Згідно глосарію, що оприлюднений на сайті МОН України, плагіат – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства». Іншими словами плагіат – це приписування собі результатів, отриманих іншими особами.

Один із видів плагіату полягає у неправомірному включенні у співавторство осіб, які не є прямими учасниками наукової або педагогічної розробки, а відповідно і не мають права на авторство. Їх авторство відбувається через адміністративний тиск або з меркантильних міркувань.

Порушення науково-викладацьким складом основних принципів академічної доброчесності впливає з ситуації протиріччя між вимогами до оцінювання результативності їх роботи та недостатній фінансовій підтримці. З одного боку,

існує необхідність опублікування великої кількості друкованих робіт у журналах якомога вищого рейтингу, з другого боку – відсутність коштів для оплати публікацій у даних виданнях.

Слід зауважити, що у разі контролю за класичним плагіатом застосовують розроблені комп'ютерні програми згідно адміністративно-регуляторних документів у кожному конкретному випадку та у кожному конкретному вищому навчальному закладі. Ситуація, коли неправомірно включають будь-яку особу у співавторство, набагато складніша. Вона не піддається автоматичній комп'ютерній перевірці і є суто етичним аспектом академічної доброчесності. Водночас дана проблема не є новою для наукового співтовариства, критерії включення до колективу співавторів були викладені у 2013 р. у рекомендаціях «Авторство в наукових публікаціях» / Authorship in scientific publications. Analysis and recommendations (2013) [4].

Основи виявлення проявів академічної недоброчесності у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького закладені у витягу з «Положення про первинну експертизу наукових праць на наявність академічного плагіату», прийнятого Вченою Радою Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, протокол No 1-ВР від 30 січня 2019 р., що регламентує основні засади організації первинної автоматичної перевірки наукових та навчально-методичних праць (наукові звіти, монографії, статті, тези, підручники, навчальні посібники, методичні вказівки, методичні рекомендації, лекційні матеріали тощо) відповідно до рекомендацій Асоціації Європейських університетів щодо відкритого доступу до інформації (2008 р.), міжнародних асоціацій IFLA, SPARC, LIBER, EiFL та ін., а також базується на Законі України «Про вищу освіту».

Попереднє (первинне) виявлення плагіату в наукових та навчально-методичних роботах здійснюється шляхом експертної оцінки (рецензування), використання комп'ютерних програм, залученням університетського Репозитарію, вільнодоступних інтернет-сайтів та інших ресурсів. Відповідальна особа за

результатами перевірки наукових та навчально-методичних робіт проводить облік, загальний якісний аналіз їх рівня та відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права» формує звіт щодо результатів автоматизованої перевірки робіт на плагіат. Завідувач кафедри має право здійснити попередній автоматизований аналіз роботи, звернувшись із електронною версією до відповідальної особи. Довідка при цьому не надається. Перевірка та пошук збігів виконується методом шингл-розбивки тексту. Пошук в Інтернеті та репозитарії Університету здійснюється декількома пошуковими серверами, ліцензованим програмним забезпеченням «AntiPlagiarism.NET», «Viper» тощо при необхідності швидкої додаткової експертизи англomовних текстів малого об'єму з додатковим залученням ресурсів інших інтернет-сервісів.

В результаті проведення експертизи візуалізується відсоток унікальності (оригінальності) тексту та список сайтів з відсотком збігу. Результат експертизи підлягає додатковому аналізу щодо кількісної та якісної текстової характеристики збігів та адекватності посилань на першоджерела, включно з науковими публікаціями автора (авторів).

Викладачі несуть відповідальність за подання своєї науково-дослідницької роботи та (або) навчально-методичних матеріалів для здійснення антиплагіатної експертизи у встановленому порядку. Особа, в роботах якої виявлено низький відсоток унікальності тексту або інші прояви плагіату попереджається про це і виноситься рішення про недопуск до захисту та скерування матеріалів на доопрацювання або про видачу нового варіанта завдання, а у разі незгоди автора – інформує службовою запискою декана факультету або науковий відділ. При виявленні академічного плагіату у вже опублікованих роботах повідомляється службовою запискою проректор з наукової роботи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. МОН України. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс] / МОН

України. – 2018. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

2. МОН України. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс] / МОН України. – 2018. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

3. Ред. Тедді Фішман. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: переклад українською [Електронний ресурс] / Ред. Тедді Фішман – Режим доступу: https://academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf.

4. Swiss Academies of Arts and Sciences. Authorship in scientific publications: analysis and recommendations [Електронний ресурс] / Swiss Academies of Arts and Sciences.. – 2015. – Режим доступу: <https://smw.ch/article/doi/smw.2015.14108>.

Філіппович В. Ю.,
викладач історії

*Полтавський коледж нафти і газу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Поняття академічної доброчесності є досить актуальною у сучасній системі української освіти, особливо зважаючи на необхідність відповідності освітніх норм європейським стандартам. Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає поняття академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час

навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, с.51].

Звісно, поняття академічної доброчесності стосується усіх учасників академічної доброчесності. Однак саме студентській молоді досить важко пристосуватися до сучасних вимог освітньої сфери, адже спокуса схитрити, списати чи використати результати чужої діяльності за свої, на жаль, є досить звичним явищем.

Пункт 3 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає, що дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1, с.52].

Законодавством також визначено види відповідальності за порушення академічної доброчесності. Таким чином здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [1, с.52].

Таким чином перед викладачем постає досить непросте завдання: не просто навчити студентську молодь, дати їй необхідні знання і навички, а насамперед – навчити вчитися, бути медіа грамотними, уміти знаходити серед великого масиву інформації саме ту, яка є найбільш вірною, критично осмислювати її. Навчити студентів самостійно аналізувати отриману в результаті навчання інформацію, узагальнювати її, робити власні висновки щодо тих чи інших подій чи явищ на основі розглянутих фактів, вивчених документів, статистичного та будь-якого іншого матеріалу, що містить у собі певні дані щодо досліджуваних подій, – це і є найголовніша місія викладача.

Звісно, спокуса скопіювати чужі думки і видати їх за результати власного дослідження є дуже високою. Особливо часто це може виявитись у ті моменти коли студент виконує завдання поспіхом, не приділяючи достатньо часу досконалому вивченню фактажу. Тож необхідно допомогти здобувачу освіти вірно спланувати свій час, виділяти основні і другорядні завдання, а також постійно контролювати виконання цих завдань, щоб вчасно надати необхідну підтримку чи консультацію.

Однією з проблем серед студентів є бездумне використання будь-якої інформації із мережі Інтернет. Зазвичай серед молоді довіру викликає саме інформація, яка розміщена у всесвітній мережі. Студенти усе рідше використовують підручники і усе частіше звертаються до медіаресурсів. Однак без достатнього рівня медіаграмотності у студентів дотримання норм академічної доброчесності є малоймовірним. Отже, викладач має застерегти молодих здобувачів освіти щодо необдуманого використання будь-якої інформації з мережі Інтернет, а також порекомендувати посилання на перевірені сайти. Це також сприяє формуванню мислиннєвої компетентності.

Для виховання у студентів паринципів академічної доброчесності необхідно, насамперед, звертати увагу на прості речі. Наприклад, підбираючи тип завдань, слід відійти від репродуктивно-відтворювальних і надати перевагу проблемно-пошуковим, творчим. Зокрема коли відповідь на поставлене запитання студент

починає фразою «я вважаю, що...», – це спонукає його висловити сама власну думку, аргументуючи її і підкріплюючи прикладами. Доцільною також є постановка проблемних запитань, на які не можна дати однозначну відповідь, не проаналізувавши ситуацію і увесь необхідний матеріал.

Зокрема при вивченні предметів історичного циклу існує велика кількість питань, які можуть трактуватися зовсім по різному, залежно від суб'єктивних поглядів особи, що їх розглядає, особливо якщо ця особа не приділяє уваги ретельному дослідженню тієї чи іншої проблеми, явища або процесу. Саме тому робота над такими завданнями активізує мислиннєві здібності студентів, спонукає їх до самовираження, творчого підходу.

Таким чином, при формуванні принципів академічної доброчесності серед студентів необхідно, насамперед, донести до здобувачів освіти суть поняття академічної доброчесності, пояснити наслідки недотримання поставлених вимог. Але це лише теоретична частина. На практиці ж реалізація поставленого завдання може зайняти достатньо багато часу і значних зусиль. Навчити студентів вчитися, допомогти їм у пошуку достовірної інформації, пояснити яким чином можна критично переосмислювати отримані результати і робити на їх основі власні аргументовані висновки, – саме у цьому і полягає завдання викладача. Крім того необхідним є виховання у студентів високо моральних принципів, а саме: чесності, щирості, поваги до результатів праці інших людей, відповідальності за власні вчинки. Лише вихована, освічена і морально стійка людина може не лише зрозуміти принципи академічної доброчесності, а й неухильно дотримуватись їх у будь-яких ситуаціях.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1484/Zakon_Pro_osvitu_2019_Pedrada.pdf .

Червоний В. М.,
*канд. техн. наук, доцент кафедри устаткування
харчової і готельної індустрії ім. М.І. Беляєва
Харківський державний університет харчування та торгівлі (ХДУХТ)*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У РОБОТАХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

Одним із найголовніших завдань сучасних закладів вищої освіти є підготовка спеціалістів для всіх сфер людства. Молоді фахівці окрім застосування компетентностей під час виконання професійних завдань мусять застосовувати базові принципи та чинники, які отримали під час навчання. Серед них одним із головних є академічна доброчесність.

Дотримання академічної доброчесності в освітній діяльності є одним із найдієвіших шляхів забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці, а також визнання дипломів про отримання вищої освіти у європейському суспільстві.

У Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі визначено: «Кожен член академічної та освітньої спільноти повинен прагнути до чесності і поширювати це прагнення на інших учасників освітнього та наукового процесу, послідовно утримуючись від брехні, шахрайства, крадіжок та інших форм нечесної поведінки, що викривляють парадигму освіти і науки....» [1].

Україна активно імплементує політику несприйняття плагіату та сприяє впровадженню цінностей академічної доброчесності на всіх етапах навчання людини.

Проблема плагіату, нечесності в освітньому процесі сьогодні актуальна і потребує дієвих шляхів розв'язання, адже це негативно впливає не тільки на систему освіти, а й на суспільство в цілому.

28 вересня 2017 року набрав чинності Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-УІІ, у якому Статтею 42 [2] визначено єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання); особливості дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними і науковими працівниками та здобувачами освіти; види академічної відповідальності науково-педагогічних і наукових працівників та здобувачів освіти; права осіб, стосовно яких порушено питання про порушення ними академічної доброчесності тощо.

Законом України «Про освіту» внесені відповідні зміни в Закон України «Про вищу освіту», якими визначено зміст академічної доброчесності.

Забезпечення академічної доброчесності під час реалізації освітньої програми підготовки фахівців у системі вищої школи має бути частиною внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу вищої освіти. Це положення закладено в підкритерії 5.4 «Критеріїв оцінювання якості освітньої програми», що затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти України [3].

Харківський державний університет харчування та торгівлі під час впровадження системи академічної доброчесності у своїй діяльності керується положенням №13 від 30 листопада 2018 року «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових і навчально-методичних працях наукових, науково педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти Харківського державного університету харчування та торгівлі».

Мати внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, що відповідно до пункту 8 частини другої статті 16 Закону України «Про вищу освіту» передбачає забезпечення дотримання академічної доброчесності

працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

Згідно положення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Так, в закладі вищої освіти одним з фінальних етапів підготовки фахівців є стадія дипломного проектування, яку неможливо уявити без застосування системи академічної доброчесності.

З 2019 року студент, який отримує ступінь магістра в Харківському державному університеті харчування та торгівлі, не пізніше ніж за п'ять днів до дати проведення попереднього захисту повинен подати до випускової кафедри дипломну роботу у роздрукованому вигляді та її електронний варіант для перевірки на плагіат з використанням антиплагіатної інтернет-системи Strikeplagiarism.com (власність компанії Plagiat.pl) на наявність запозичень із текстів, присутніх в базах даних Університету, базах даних інших закладів вищої освіти та в мережі Інтернет.

Вважаю, що подібні напрацювання сприятимуть покращенню престижу навчального закладу через чесний та відповідальний підхід до наукової та освітньої діяльності, активному впровадженню академічної мобільності здобувачів вищої

освіти та викладачів і науковців, і, найголовніше, підвищенню довіри працедавців до фахівців з дипломами відповідних вищих навчальних закладів!

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Литвиновський Є. Академічна доброчесність – дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс] / Є. Литвиновський. – Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Стаття 42. Академічна доброчесність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
3. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів. Центр академічної доброчесності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWm/view>.

Черненко Я. М.,
канд. техн. наук, доцент, директор
Комерційного технікуму
Дніпровського державного технічного університету

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Тема академічної доброчесності останнім часом набула досить активного обговорення. Академічна доброчесність – це, насамперед, довіра, відповідальність, взаємоповага всередині наукового співтовариства, для яких є важливим поняття чесності та справедливості. Цей термін ґрунтовно ввійшов з прийняттям Закону України про вищу освіту, у 2014 році та отримав свій розвиток у Законі України про освіту у 2017 році.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної або наукової, або творчої діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1].

Відповідно, законодавством сформовані такі види порушення академічної доброчесності – академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

На жаль, слід визнати, що тривалий час в нашій країні досить багато уваги приділялося лише останньому виду – необ'єктивному оцінюванню, а зараз на порядку денному – академічний плагіат. Не секрет, що плагіат існує давно і використовується всіма учасниками освітнього процесу, починаючи від учнів шкіл, викладачів та закінчуючи науковцями. Лише останні декілька років здобувачі вищої

освіти почали осмислювати це поняття. Існує досить багато тлумачень «академічного плагіату», які залежать від галузі знань, сфери професійної діяльності, країн та традицій. У контексті академічної доброчесності А. Мельниченко та разом із К. Фаалем (Christian Fahl) розглядають плагіат та подають такі види плагіату: 1) повний плагіат; 2) плагіат-переклад; 3) структурний плагіат; 4) плагіат, незважаючи на наявність посилань; а також додає самоплагіат, який «передбачає використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст вже був раніше використаний або опублікований». Професор Й. Шеньчило-Хлябіч (J. SieńczyłoChlabicz) зазначає, що «сутністю плагіату є привласнення плагіатором чужої інтелектуальної власності» і, залежно від форми плагіату, виділяє два основні його види: 1) явний/відкритий/неприхований (повний, прямий, очевидний, безпосередній) і 2) прихований (складний, опосередкований) [2, с.82]. В свою чергу деякі дослідники плагіату поділяють види на підвиди, визначають його види в окремих галузях [3, с.108, 4].

Поширення різних видів академічної недоброчесності або шахрайства не є суто вітчизняною проблемою, це світова практика. Відповідно до результатів досліджень, проведених у 2016 році, лідером у переліку країн, де зловживають плагіатом є Росія (близько 48 %), Україна займає п'яту позицію у цьому рейтингу (34 %), науковці та студенти Польщі мають 16 % запозичень. Для порівняння у Німеччині цей показник складає 9 %, а в Данії – 4 % [5-6]. Різними можуть бути визначення у регулюваннях для студентських і наукових робіт, для журналістики і математики, українських, польських або німецьких університетів тощо.

Переважна більшість здобувачів освіти в тій або іншій мірі (більше ніж 90 %) при виконанні індивідуальних робіт використовують будь-які форми плагіату [7, с.8]. На власному досвіді роботи зі студентами мушу зазначити, що ще 20 років тому приблизно 40-60 % студентів на звинувачення у запозиченні чужих думок, тобто у плагіаті, не вбачали в цьому етичних проблем. Зараз студенти вчаться

коректно працювати з різними видами джерел інформації та уникати будь-яких натяків на академічне шахрайство, але цей процес досить тривалий і свій початок повинен брати зі шкільної загальноосвітньої підготовки.

Для регулювання будь-яких форм та видів академічного шахрайства недостатньо лише інституційних норм контролю та санкцій. Дотримання принципів академічної доброчесності повинне стати не міфічною, а реальною аксіомою життя науковця, дослідника, особистості.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-650 від 23.10.2018 Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти.
2. Види і класифікації плагіату О. М. Рижко//Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, V(23), I.: 139, 2017, С.82-85.
3. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності / А. Мельниченко // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики» ; за заг. ред.: Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – С. 107–120.
4. Кузнецова О. Плагіат в Інтернет-ЗМІ України : правове регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediakrytyka.info/novi-tehnologii-media/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehulyuvannya.html>.
5. Дослідження: Поляки плагіатять менше, ніж французи, але більше, ніж німці – Польське Радіо. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archiwum.polradio.pl/5/38/Artykul/249636>.
6. Рівень плагіату в студентських роботах у країнах Європи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aphd.ua/riven-plahiatu-v-studentskykh-robotakh-ukrainy-ievropy/>.
7. Що треба знати про плагіат: посібник з академічної етики та грамотності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf.

Чернова Т. Ю.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти,
креслення і комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету
НПУ імені М. П. Драгоманова*

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Інноваційний розвиток економіки і соціальної сфери вимагає високого рівня освіти, підвищення інтелектуального і духовного потенціалу суспільства, підготовки нової генерації людей, здатних творити нову техніку і технології, активно втручатися і здійснювати реформування економіки, розвивати духовність і культуру населення [2, с. 205]. Такі події в житті суспільства потребують якісних змін в діяльності суб'єктів освітніх процесів.

Трансформаційні процеси в освітній системі України передусім визначаються станом академічної культури вищої освіти та мають орієнтуватися на розвиток професійної компетентності здобувачів освіти. Нажаль відсутність дієвих механізмів взаємозв'язку вищої школи та ринку праці призводить до того, що майбутні фахівці не відчують цінності професійних знань та умінь, як основної стратегії життєвого успіху, а більшість студентів у навчанні віддають перевагу отриманню оцінок, стипендій, дипломів, тобто вони демотивовані «формальними атрибуціями вищої освіти» [3, с. 70].

Варто відзначити, що триває деформація академічної культури в закладах формальної, неформальної, інформальної освіти, а разом з нею гальмується впровадження освітніх новацій та змін на національному рівні. Ці процеси призводять до невирішення проблем з формування академічної доброчесності, як важливої складової трансформації освіти.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час

навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Відомо, що закон «Про освіту» регламентує правила дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками. Вони мають робити посилання на першоджерела інформації; дотримуватися норм законодавства про авторське право; користуватися достовірною інформацією; контролювати дотримання академічної доброчесності майбутніми фахівцями; об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності. Здобувачі освіти також мають дотримуватися принципів академічної доброчесності під час самостійного виконання завдань різної складності.

Серед порушень академічної доброчесності у статті 42 Закону «Про освіту» визначаються наступні: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. За порушення академічної доброчесності суб'єкти освітнього процесу можуть бути притягнуті до академічної відповідальності: від відмови в присудженні наукового ступення чи звання до позбавлення права займати відповідні посади.

У Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова відповідально ставляться до дотримання міжнародних стандартів академічної доброчесності. На кожному факультеті та при Спеціалізованих радах на громадських засадах працюють комісії з академічної доброчесності до складу яких входять представники кафедр та студентства. Комісії здійснюють діяльність відповідно до «Положення про академічну доброчесність». За допомогою програми «Unichek» [5]. перевіряються навчально-методичні видання, дисертації, магістерські роботи, наукові публікації. Представники експертних комісій з академічної доброчесності приймають остаточне рішення щодо унікальності наукових робіт, а також дотримання авторами вимог цитування, використання чужих напрацювань, дотримання наукової новизни досліджень.

Відповідальність за дотримання здобувачами, освіти норм академічної доброчесності несуть керівники магістерських та дисертаційних досліджень. У випадках виявлення плагіату магістранти та докторати не допускаються до захисту наукових робіт.

Отже, чесна праця, навчання та дослідження в освіті означає, що всі суб'єкти освітніх процесів свідомо приймають до виконання правила академічної доброчесності, які полягають у виконанні принципів академічної культури та таких її підвидів, як «інформаційна культура, інноваційність, комунікативна культура, корпоративна культура, фінансова культура та організаційна культура» [3, с. 5]. Академічній доброчесності притаманні принципи чесності в усіх сферах діяльності, а несанкціоноване запозичення чужих напрацювань є неприйнятним у світовій спільноті.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту»: Мін-во освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>_(дата звернення: 8.12.2019).

2. Мудра-Рудик Я. А. Трансформація вищої освіти в контексті викликів глобалізації: Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_52. (дата звернення: 8.12.2019).

3. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти: Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 320 с. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.

4. Сервіс перевірки на плагіат для найкращих результатів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unichек.com/uk-ua> (дата звернення: 8.12.2019).

*Шкребнюк Р. Ю.,
канд. мед. наук, асистент кафедри терапевтичної стоматології ФПДО
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького*

КОНТРОВЕРСІЙНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ СВІТІ

Порушення академічної доброчесності є актуальною проблемою сучасної наукової спільноти як в Україні, так і у цілому світі. Згідно закону України про освіту, академічний плагіатом вважається оприлюднення наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства [1]. Академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення, відповідальність за яке встановлюється законодавством (в Україні – Цивільним кодексом) [2]. Плагіат може стосуватися текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних моделей, виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Його джерелами можуть бути книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші інтернет-ресурси, виступи під час обговорень, роздаткові матеріали, роботи інших науковців та ін. [4, с.60; 5, с. 153].

Вчені використовують різні підходи до класифікування плагіату. Сайт однієї з найвідоміших у світі антиплагіатних програм Turnitin запропонував класифікацію плагіату «10 Types of Plagiarism», що містить перелік видів академічного плагіату (ранжованих за ступенем тяжкості й частотою появи в текстах), укладений на основі результатів опитування близько 900 викладачів вищих навчавчальних закладів світу: 1. Clone: копіювання, точне відтворення (слово в слово) чужого тексту й видавання його за свій. 2. CTRL-C: містить значну частину тексту одного джерела без змін. 3. Find – Replace: зберігається основний зміст джерела зі зміною ключових слів і фраз. 4. Remix: парафрази матеріалів кількох джерел упорядковуються так,

щобтекст виглядав цілісним. 5. Recycle – дублювання автором власних результатів («самоплагіат»), значних уривків раніше опублікованих текстів без посилань. 6. Hybrid – це бездоганне поєднання цитованих джерел і скопійованих абзаців без поси-лання. 7. Mashup – мікс, змішування скопійованих матеріалів із кількох джерел. 8. 404 Error – «Помилка 404»: текст містить посилання на неіснуючі джерела, недостовірні відомості про джерела. 9. RSS Feed: текст має належне оформлення цитат, але майже не містить оригінальних думок. 10. Re-tweet: текст містить належне цитування, але, по суті, дублює формулювання та/або структуру первісного (оригінального) тексту [3].

3 вересня 2015 року організовано проведення первинної експертизи на наявність плагіату всіх наукових праць співробітників ЛНМУ імені Данила Галицького при науковому відділі. Підрозділом антиплагіатної експертизи ЛНМУ імені Данила Галицького запропоновано та впроваджено два алгоритми оптимізації швидкості виконання первинної технічної антиплагіатної перевірки без втрати якості її виконання шляхом послідовного та одномоментного застосування десктопних програм «Advego Plagiatius», «Etxt Антиплагіат» («AntiPlagiarism.NET») та інтернет-ресурсів «Content Watch» та «BelRu» [6, с. 51].

Вирішення проблеми порушень академічної доброчесності потребує встановлення спеціальними законами та нормативними документами закладів вищої освіти та наукових установ чітких процедур та критеріїв ідентифікації цих порушень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. 10 Types of Plagiarism [Електронний ресурс]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://go.turnitin.com/posters/plagiarism-spectrum>.

4. Мазурок Д. І. Плагіат: неприємна випадковість чи злий намір? *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. №1. С. 56–62.
5. Рижко О.М. Плагіат як соціально-комунікаційне явище : монографія. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2017. 388 с.
6. Чоп'як В.В., Надрага О.Б., Вергун А.Р. Технічна експертиза наукових праць на наявність академічного плагіату: аналіз піврічного досвіду. *Медична освіта*. 2016. №1. с. 50-52.

**ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-
СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В
НАЯВНІЙ ФОРМІ**

Організатори Стажування не гарантують, що веб-сторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.